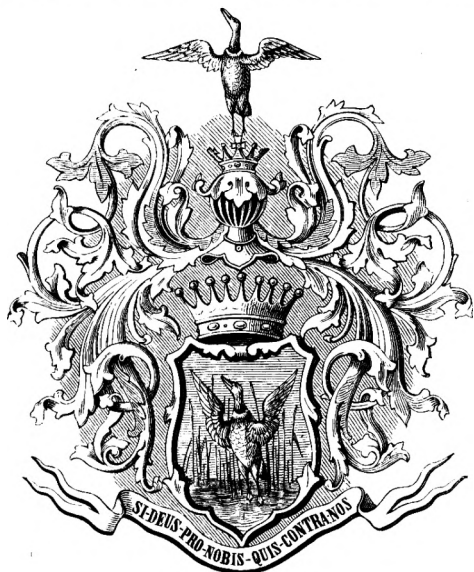


# OKLEVELEK

GRÓF NÁDASDY FERENCZ NÁDASD-LADÁNYI LEVÉLTÁRÁBÓL



A SZÉKESFEHÉRVÁRI ORSZÁGOS KIÁLLÍTÁS ALKALMÁBÓL

KÖZZÉTESZI

KÁROLY JÁNOS

TÉTÉNYI ESPERES PLÉBÁNOS

(EGY FÉNYNYOMATU TÁBLÁVAL.)



FRANKLIN-TÁRSULAT NYOMDÁJA.



A levéltár, melyből a székesfehérvári országos kiállításban közszemlére tett, s alább egész terjedelmökben közölt oklevelek vétettek, a régibb történészek és forráskutatók előtt ép oly ismeretlen volt, mint a Magyar Történelmi Társulat hangyaszorgalmu bizottságai előtt.

Fejér György az ő *Codex Diplomaticus*ában egyetlen okmányt sem közölt belőle, nem kutatta Wenzel Gusztáv sem, hogy az Akademia által kiadott okmánygyűjteményeket még inkább gazdagította volna.

Horváth Mihály, Szalay László, Ipolyi Arnold, gr. Teleky József, Pauer János, Szalay Ágoston, Szilágyi Sándor, Fraknói Vilmos, Szabó Károly, Pesty Frigyes, Pauler Gyula, Thaly Kálmán stb., kik közül többen nemcsak az országban levő összes levéltárakat felkutaták, de a külföldieket is kiaknázták, ép úgy nélkülözték a nádasd-ladányt, mint a Magyar Történelmi Társulat tevékeny tagjai, pedig ha valakinek : különösen gr. Teleky József és Pauler Gyulának szolgált volna ez nagy hasznára, annak *Hunyadiak kora*, ennek pedig *Vesselényi nádor és társai összeesküvése* című korrajzában.

A levéltár egész a hatvanas évek elejéig a lepsényi kastély egyik szűk szobájában volt elhelyezve, s ekkor szállt az gr. Nádasdy Tamás halála után gr. Nádasdy Lipótra, erről pedig mostani tulajdonosára gr. Nádasdy

Ferenczre, kinek nagy bizalmu megbízása folytán 1863-ban Lepsényből Agárdra hoztam, s kivéve a Rottál-féle részt, rendeztem. Agárdról a mult évben Nádasd-Ladányba szállíttatott, hogy az ottani díszes kastély egyik teremében kellő rendezés és elhelyezés után közhasználatra bocsáttassék.

E nemes elhatározását nyilvánítá legalább a hazafias lelkü gróf, midőn a levéltár becsomagolása s átszállítása eszközlésére csekélységemet Agárdra hívta, s midőn kérésemre megengedte, hogy a már nagy részben ládába rakott csomagokból néhány okmányt kivehessek s a székesfehérvári országos kiállításba vihessek.

Hogy a kiállított okleveleket jelen füzetben közzé tenni szerencsém van, szinte a gróf urnak köszönhetem; s míg egyrésről azt hiszem, hogy ezáltal a kiállított okmányok egész terjedelmében való megismerésére alkalom nyílt: a kiállított okmányok közzététele mellett azt sem mulaszthattam el, hogy a következő néhány lapon a gazdag levéltárról némi halvány képet nyujtsak, s a közfigyelmet iránta fölébreszszem.

A levéltár **régibb- és újabb korira** osztható; abban OSZTROSICS, RÉVAY s ROTTÁL családok okmányai, ebben a NÁDASDYAKÉI foglaltatnak. Gróf Nádasdy-családnak szoros értelemben vett, s a lefejezett országbirót megelőző korból annak tömérdek birtokáról szóló levéltár nincs a család kezében; a fiscusra szállt uradalmakkal elvétetett a levéltár is, így a most birtokukban levőt a magukat erényeik által felküzdött utódok részint öröklötték, részint ujabban gyűjtötték.



## I.

### A RÉGIEBB OSZTÁLY.

A mennyire jegyzeteimből kivehetem — következő csomagokat tartalmazza:

I. LUDÁNYI kastély és birtokra vonatkozókat. Ezek szerint IV. Béla 1246-ban Ludán, Répen, Hurka, Haramuk, Bechi, Codan, Kumuk, Kijussaló, Oeden, Bústelek, Csusz, Nagy-Kelecsény, Kis-Kelecsény, Berend, Kér, Szubur, Veche falvakat Ludáni Leustáchnak adományozta, s IV. László király ez adományozást megerősítette.

A Ludáni család idővel BOGONYI, VUK, CSEH, más-kép Jablonczai ágakra oszlott. Nevezetes Zsigmond király okirata 1425-ből, melyben engedélyt ad Ludáni Lászlónak, Péter fiának s Hynka unokájának, hogy Ludányban *kőből* építhet kastélyt! Ezen Ludányi László magvaszakadtával Mátyás király 1481-ben az összes birtokokat Dovoránszky Miklósnak adományozta.

1526 körül a Ludányi Cseh család birtokai Cseh Ferencz hűtlensége folytán I. Ferdinand által Kozmafalvay Dolgos családra ruháztattak.

Egy 1539-iki oklevél szerint Pán Orsolya, Simonnak leánya Miczpáni Juszt György özvegye Nyitra, Vicsap és Apátfalvát Dolgos Péter- és Ambrusnak adja.

Az olmücsi káptalannak egy 1550-ben kelt átirata szerint Mátyás király György cseh királynak bizonyítja, miszerint a Ludányi nemzetségből származott Rokitniczai János és Hinkó oly családból származnak, mely az országnak bárókat és főnemeseket adott.

Ludányi Cseh Annának 1558-ban Babindaly György nyitrai alispánnal kötött házassága folytán a ludányi birtokok egy része a Babindaly családra szállt; idő folytával pedig a birtokrészekben Berényi, Révay, Ocskay s Osztrosicsok lettek tulajdonosok; Osztrosics Miklós pedig birtokvesztésre ítéltetvén, javait I. Lipót Erdődy Antalnak adományozta.

Az összes ludányi okmányokban, melyek 1426—1688-ig szám szerint mintegy 300 darabra mennek, az említett családokon kívül még a következő nevek szerepelnek, u. m.: Ország, Losonczy, Oroszi, Onory, Zellesényi, Chalád, Kosár, Vizkelety, Lórántffy, Pogrányi, Csuklász, Fanchy, Kaszay, Lechkoczy, Surányi, Eabos, Bittó, Redéki, Bornemisza, Paczolay, Oszlányi, Hencz, Bossányi, Vásárdy, Becsey, Salgai, Ferenczffy, Baracska, Oláhczaczár, Borogyányi, Hosszutóti, Samárdi, Ottlik, Kosztolányi, Beniczi, Gosztonyi, Czobor, Chermon, Csuzi, Zsámbokréti, Lanzer, Konkolyi, Rudnai, Zay, Alvinczy, Szerdahelyi stb.

2. *Éleskő* vagy *Illéskő*, másképp *Osztricz* vára és tartozandóságairól, valamint *Holics*, *Sassin*, *Ráróról* szóló oklevelek szerint 1496-ban II. Ulászló az éleskői uradalmat Csernyánszky András magvaszakadtával Czobor-szentmihályi Czobor Imre és Mártonnak adta. Ezek utódai pedig, János és Gáspár, Éleskőt 1534-ben a hozzá tartozó Bikszád, Binócz, Szent-Miklós, Szent-Péter, Kukló, Szekula, Szent-János, Szent-György, Bog-

danócz, Maniga stb. falvakat felerészben Bakith Pál, Péter és Mihály testvéreknek elzálogosíták. Mint zálogos részbirtokosok szerepelnek ez időtájt a Serkei Lorántffyak és Olnodi Czudarok is.

Szent-János vásártartási jogot kapott I. Ferdinandtól 1552-ben. Itt tartózkodtak ez időben az anabaptisták.

1579-ben Rudolf az éleskői uradalom felét Pilsperger máskép Czobor István, Révayné Bakith Anna, s Czobor Annának adományozá.

1642-ben Keglevics Ferencz és Tarnovszky Amor Szaniszló kezében találjuk már az uradalmat, kik közül az első Czobor Annának, utóbbi pedig Szelepcsényi György érseknek zálogosítá el fele-fele részben.

Élesköt illető oklevelekben, melyek 1676-ig terjednek, s melyeknek száma közel 100, a következő családi nevek említetnek, u. m.: Dóczy, Kolonics, Vratkovics, Kendy, Moró, Kajnácsi, Jeszenszky, Guty.

3. RÉVAY PÉTER és fia PÁLT illető oklevelek egyike szerint II. Mátyás 1618-ban Oszlányt, Csezte, Chalade, Vicsap, Tormás, Kis- és Pusztá-Elekchy, Assakürt s Ürmin községeket, végre a nyitrai Párutczát Hencz Máté kihaltával Révay Péternek adományozta.

A többi oklevél, melyek 1602-től 1661-ig terjednek s a 200 darabot meghaladják, többnyire a Révay-család, különösen Révay Pál s neje Taifel Zsuzsánna, úgyszinté Révay Péter közt folyt családi viszonyokat s pereket tárgyalják.

Hasonlók ezekhez a 4-ik csomagban foglalt s OszTROSICS MIKLÓSNÉ, született RÉVAY KATALIN SIDONIA aszszony ügyeit tartalmazó oklevelek, melyek 1661-től 1702-ig közel 300 darabra mennek s melyek közt foglaltatik azon királyi resolútió is, mely szerint Czobor

Márkusnak megengedettett, hogy éleskői uradalmának felét azon alapon, mert Révay Kata Sidonia, Osztrosics Miklósné, örökös nélkül halt el, a Révayak másik női ágán pedig örökösödési joggal bíró Nádasdyak ezt a nóta által elvesztették, magának megválthassa.

Az 5-ik csomag okmányai *Tót-Próna*, *Teszér* és *Terling* birtokok, úgyszinte Szent-Györgyben s Pozsonyban levő házakról szólnak.

Ezek közt van az esztergomi keresztesek átiratának másolata, 1321. évről, melyben az esztergomi káptalan bizonyítja, hogy Pyrföldre nézve egyrésről Vetih, Pikus fia, másrésről pedig Huge János, Barnabás fia, továbbá Imre, Johánka fia, és Péter, Filó fia közt egyesség kötött.

Továbbá Bekényi Benedek vallománya 1425-ből, mely szerint ez Nagy Lajos királytól kapott Tót-Próna, Jeszenova, Rudna, Leszna, Hedviga, Dubrova, Borzfalva és Brestyce falvakat szentmihályi Thuróczy Miklósnak 600 frtéért eladja.

Mátyás király adománylevele 1470-ből, mely szerint Szent-Mihály, Nudaser, Remetke, Alsó- és Felső-Pyr falvakat Thuróczy Jánosnak adja.

Végre Várday Pál érsek s királyi helytartó adománylevele, ki I. Ferdinand engedélye folytán a magvaszakadt tótprónai Seraphin Kristóf összes birtokát Rakovi, más-kép Rakovszky Györgynek adja.

Az 1700-ig terjedő, körülbelül 100 darab oklevél a Rakóvszky és Bedeghi, Nyáry, Vesselényi, Csáky, Osztrosits, Thuróczy és Berényi családok közt fennforgott ügyeket tartalmazza. Vannak leszármazási táblák is Thuróczy és Nyáry családokról.

Mint érdekelt családok nevei még a következők for-

dúlnak elő: Borsitzky Károly, Kereskényi Orbán, Csejthi Tamás, Kolecsánszky György, Gottsithi Károly János, Szászy András, Dóczy Gábor, Sárkándy Pál, Markus László, Balogh Gergely, Amade Erzsébet, Zamarjai Erzsébet, Madách János, Partinger Gáspár, Mikes Mihály, Zay András, Petrőczy Pál, Baráth Ádám, Hollósy András, Turkovits sat.

A 6-ik csomagban foglaltatnak *Illavát*, vagy miként hajdan neveztetett, Lévát érdeklő okiratok, Zsigmond király, Garai Miklós nádor, Hunyady János, Mátyás király, Magyar Balázs, Kinizsy Pál, I. Ferdinand, a nyitrai s budai káptalanok diplomái s kiadványai. Zsigmond idejében Hathnay vagy Hatnyánszky György volt Illava. Mátyás 1470-ben Magyar Balázsnak adta\*, ki itt az illavai oltárnokoknak szép alapítványt tett,\*\* örökös szent misékre adván nekik s utódaiknak Thunesicz falut réttel és egy malommal Beluson. S e birtokok maig is az illavai plebánia javadalmát képezik. 1527-ben I. Ferdinand Illavát Macedoniai László pécsi prépostnak adományozta; ez 1533-ban eladta Giletniczi Osztrosics Miklósnak 4 ezer magyar forinton. Ettől a Vesselényi és társai összeesküvésében való részesség miatt Illavát Heister Donát 1671-ben elfoglalta s a várfalakat a hat körteoronnyal lebontatta, midőn pedig Osztrosics 1683-ban ismét Tökölyhez pártolt, javai elkoboztattak, s Illava gróf Breunernek adatott.\*\*\*

A 7. csomag oklevelei *Liptó-Ujvár*, máskép *Hradek vára*, s tartozandóságainak ügyeiről szólnak.

\* L. VI. okmányt.

\*\* L. VII. okmányt.

\*\*\* Illavát érdeklő okmányok közül többet ismertettem Knauz Nándor *Magyar Sion*-ának 1866. május, junius, júliusi füzetében. K. J.

A turóczi convent 1490-ben átírja IV. Lászlónak 1281-ben kelt s Liptó-Ujvár határainak Palugya és Plostin patakok közti megjelölését, mely határok között V. István király Liptó-Ujvárat 1269-ben Páznánnak adományozta.

I. Ferdinand 1554-ben az egész uradalmat Balassa Jánosnak 12 ezer frt, Miksa király pedig 1572-ben szinte Balassa Jánosnak 15 ezer frért inscribálja.

Ferdinand király Hybe mezővárosnak Zsigmond által adott szabadalmait 1638-ban megerősíté.

A körülbelől 90 darab okirat, melyek 1643-ig terjednek, többnyire Orle, Zay, Záborszky, Kubinyi, Pothurnyai, Kirchpaum, Lehoczky és Paczot családok közti peres ügyeket, határvillongásokat, a szent-miklósi plebános által a verbiczei határban levő rét jogtalan elfoglalását, a szent-miklósi plebania jövedelmeinek összeírását, Liptó-Ujvár 1596-iki urbariumát stb. tartalmazó ügyeket tárgyalják.

A 8-ik vagyik OSZTROSICS és TÖKÖLYI családok között kiadott, s *Késmárk* és *Bodrog-Kereszturra* vonatkozó oklevelek csomagja, magában foglalja a szepesi káptalannak 1582-ben kelt átíratát, mely szerint Ruber János Késmárk várát, városát és tartozandóságait Rudolf előtt Tökölyi Sebestyénnek átadja. Ez átadás illetőleg eladás Ruber István és Tökölyi Miklós között 1610-ben véglegesen megkötetik.

Megvan itt Tökölyi Sebestyén 1590-ben készített végrendeletének másolata is.

Érdekesek e csomagnak különösen azon oklevelei, melyek Brandenburgi Katalin, Bethlen Gábor erdélyi fejedelem özvegye — ki férjével együtt Tokaj, Tarczal és Bodrog-Kereszturnak zálogos birtokosa volt, — és Osztrosics Miklós közt Bodrog-Keresztur miatt folyt per-

ben kiadattak. Ugyszinte a királyi rendelet, hogy Bethlen Gábor halála után vissza szállt 7 magyar megye özvegyétől átvétessék. 1630.

Az oklevelek száma 1650-ig 52.

9-ik csomagban vannak Osztrosics család okiratai.

Köztük I. Ferdinand adománylevele, mely szerint Orsolya, Zabláth György özvegyének kihaltával Hay, Chremosna, Alsó-Stubna, Kossuth falvakat 1533-ben Osztrosics Miklósnak adja.

E falvakban bizonyos részt azelőtt Hayki, másképp Hayski birván, e részét Lypcsei Jánosnak adta el 1490-ben Ulászló jóváhagyása mellett. Lipcsei tehát beperelte Osztrosicsot, s perét meg is nyerte, fent nevezett községekben része kiadatván, a többi Osztrosics birtokában maradt.

Érdekes Gyulay Farkas zágrábi püspök kölcsönügye, mely szerint I. Ferdinandnak 1551-ben kölcsönzött 12 ezer forint értékében, örökösei illetőleg Gyulay János és Gergely utódai, u. m. Révay János, Mihály és Ferencz, Gyulay Zsófia Székely Miklósné, Gyulay Anna Aranyáni Demjénné, Gyulay Kata Jakusics Ferenczné, Gyulay Magdolna Rakovszky Jánosné, Petrőczy Miklós, János és István úgy mint Gyulay Gergely örökösei egyrészről, másrészről pedig Gyulay Hedvig Istvánffy Pálné, Gyulay Zsófi, továbbá Petheő Pál, Péter, György, Anna, Ilona, Magdolna, végre Thuróczy Gábor és Bernát mint Gyulay János utódai — kielégíttetnek Vinicze és Dubocze várbirtokok adományozásával 1568-ban.

E várbirtokokat 1579-ben Istvánffy Miklós veszi meg a többi osztályos atyafiaktól.

Osztrosics Mátyás Wesselényi nádor és Szelepcsényi érsek ajánlatára Osztrosics Miklós leányainak Borbála

és Erzsébetnek gyámjává neveztetett ki, mint ilyen átvette s őrizte az árvák vagyonát arany s egyéb ékszereit s kincseit. A mindig pénzzavarban levő Vesselényinek az árvák kincse valódi bánya volt, melyből untalan kölcsönzött. 1664-ben — miként az eredeti kötvények mutatják; maga a nádor 7720 frtot, 1665-ben pedig nejével Széchy Anna Máriával 6 ezer tallért, maga a nádorné pedig 1670-ben 8055 frtot vett fel Osztrosicstól az árvák pénzéből, mely adósság biztosítására azután Széchy Mária Szümöcze falut s Sztrécseu várát és tartozékait adta zálogba. Később Osztrosics Erzsébet Szunyogh Gyulához, Borbála pedig Bethlen Farkashoz menvén férjhez, az adósságok miatt ezek s Vesselényi Ferencz fia Pál között folytak a perlekedések. Vesselényi összes adósságainak jegyzéke is, mely halála után 1674-ben felvétellett, e csomagban foglaltatik.

Mint érdekelt családok a következők említettnek még meg, u. m. Ordódy György, Félegyházy Miklós, Vihocsányi János, Madocsányi Pál, Roson Margit, Dubraviczky Albert, Sirczicz János, Sándor Dávid s neje Tópos Ilona, Podrogyai János, Borcziczky Anna, Sáray Miklós, Illésházy Gábor, Kapy Kata, Hedry Benedek, Kvassay László stb.

Az oklevelek 1535—1700 közti években vannak keltezve s számuk megközelíti a 200-at.

10-ik csomagot képezik OSZTROSICS MÁTVÁS és neje RÉVAY KATALIN SIDONIA illavai és munkácsi fogságáról szóló okiratok. Osztrosics ugyanis Hidvéghynek gróf Nádasdy Ferenczhez intézett levele alapján az összeesküvésbeni részvétről vádoltatván: Illavát, hol Osztrosics lakott, Heister elfoglalta, s birtokai sequestrálása mellett maga Osztrosics fogolyként őriztetett. Fogságából



leginkább Szelepcsényi érsek közbenjárása s összes javainak lekötése, valamint azon biztosíték aláírása mellett bocsájtatott szabadon, hogy bár mely perczben kész Bécsben megjelenni s magát az ítéletnek alávetni.

1674-ben Strassaldó Illaváról minden hadi készület elvitt, s Lipótvárába vitette. Illava falait, 6 kerek tornyát lebontatta, a körülfutó árkot behuzatta.

1683-ban Osztrosics Tökölyihez pártolt, s mert hitvesével levelezett, ez az eperjesi delegált törvényszék által 1687-ben 15 ezer frt bírságra s számüzetésre ítéltetett; a számüzetés fogságra lett módosítva, de a 15 ezer forintot Osztrosicsné nagybátyja, Tajfel Kristóf fizette le. Az összes birtokok végre elkoboztattak s Breunernek adattak, Liptóújvár is csak élethossziglani élvezetre maradt Osztrosicsné birtokában.

Munkács vára feladási okmánya aláírva Karaffa által, szinte e csomag okiratai közt léteznek.

Az okmányok száma 21.

A 11-ik számú csomag *Különfelék* neve alatt fordul elő. Érdekesekek benne a következő okiratok:

1381. Garai Miklós nádor kiadványa Pircho, Borczicza, és Bolcsova határainak kiigazításáról.

1400. A saagi convent jelentése Vingarti Geréb Péter nádor parancsa folytán a kincstár nevében eszközölt megintésről, miszerint Nagy Lócsei Filep János és Balázs, úgyszinte Nagy Lócsei László, Demjén, Kelemen, Orbán, Tamás, Gergely, Ferencz azon összeget, melyet Beatrix királyné, Lipche, Saskő, Breznó-Bánya és tartozandóságainak megvétele alkalmával birtokba ruházott, később pedig a megintett feleknek ajándékoztatott, felvegyék, a birtokokat pedig a kincstárnak megidézés terhe alatt átadják.

1416. Bizonyítja a nyitrai káptalan, hogy Szerdahelyi, Tuntha Péter özvegyét Klára asszonyt a hozományra nézve kielégítette.

1455. Pezk falura vonatkozó egyezmény, mely a zobori apát, és Pezk Péter között kötöttetett.

1483. Báthori István országbíró átirata azon donatióról, mely szerint Zethéni László, Zethéni Ferencz vajdának fia Penzlen, Kertvély és Krysthijnyen nevű birtokokat, melyeket Kassai Jánostól, Kassai Givole fiától zálogjogon birt: Pelényi Kelemen és Jánosnak, Mihály fiának Pelényi Beke unokáinak hasznos szolgálataik jutalmául szinte zálogjogon adományozta.

Tajfel család leszármazási táblája, egész 1530-ig, mely szerint a család egész 940-ik évig felvitetik.

1685. Szenczy István pozsonyi prépost királyi kinevezése.

Az okmányok száma 75.

A 12-ik csomagtól egész 19-ikig: OSZTROSICSOKAT illető különféle királyi kinevezések, oklevél-jegyzékek, regesták, uriszéki végzések, gazdasági számadások foglaltatnak.

A 21-ik csomagtól egész 26-ig Nádasdy Ferencz, Osztrosics Mátyás, Vesselényi Ferencz nádor, Esterházy Miklós nádor, Thurzó Imre, Tökölyi István, Tökölyi Mária, Draskovits János nádor, Batthyány Kristóf és Pál, Illésházyak, Czoborok, Szelepcsényi György, Telegdy János, Lippay György, Szegedy Ferencz, Piber László érsekek és püspökök stb. levelezései foglaltatnak.

27-ik csomag az *ágostai hitvallásu felekezet ügyeiről* szól.

A 28—33-ik csomagok képezik a levéltár azon részét, mely történelmi tekintetben bir nagy beccsel és

fontossággal. Hogy gróf Rottál János mily szerepet játszott I. Lipót mozgalmas korában Magyarországon, mindenki tudja, ki a történelemben csak egy kis jártassággal bír. E csomagok tehát magokban foglalják úgy Lipót királynak, mint Magyar- és Erdélyország megyéinek, városainak, a főrendüek és nemesek által hozzá intézett okleveleit, királyi rendeleteket, kérvényeket, igazolásokat, vádaskodásokat; s hogy mily mérveket öltöttek e levelezések, elképzelheti mindenki, ki az akkori lázas idők eseményeit ismeri.

Még vannak itt különösen Vesselényi nádornak nagyszámú, Apaffy Mihály, Széchy Mária, Bocskay István, Tökölyi Miklós és Imre, Lessenyei Nagy Ferencz, Vittnyédy István stb. stb. levelei, melyek ép azért, mert a levéltár ezen része még kellőleg rendezve nincs, fel sem sorolhatók. Megvannak a delegált bíróság okmányai, melynek elnöke Rottál János vala, úgyszinte a katonai intézkedések és azok élelmezéséről szóló okiratok.

Ki e sorokat olvasásra méltatja: kétségkívül azt kérdezi, mikép jutottak a Nádasdyak Rottál János legtitkosabb, hivatalos okmányához? Ugy, hogy Rottál János egyik unokáját Rottál Maximiliánát, Rottál Antal leányát gróf Nádasdy Ferencz, Mária Terézia jeles hadvezére, később horvát bán, vette nőül, s ez által jutott a levéltár is a Nádasdyak birtokába.

## II.

### AZ UJABBKORI OSZTÁLY.

I-ső csomagja BOTKA-CSALÁD birtokairól, t. i. Botkaháza, Széplak, Endréd, Dáka, Nagy-Aláson, Podar,

Dudar-Nána, Pere, a Séd vizén levő malom, Kis-Kovácsi, Lepsény, Kis-Kesziről szóló pert, melyet a kincstár a kihalt Botka-család javainak birlalói ellen vitt, s néhány egyéb okiratot tartalmaz.

2-ik csomag már magára a NÁDASDY-családra vonatkozik. Kiváló fontosságuk a családi leszármazási táblák, egyik a Petenyedi Nádasdyaké, mely 1229-től 1409-ig származtat; másik a nemzetség másik ágáé, t. i. a Csoponi Nádasdyaké, kiknek oldalágán leszármazottjak a Gersei Pethő-család. Továbbá 1380-ban élt Alsó-Lendvai Bánffy István, végre Jeruzsálemi Endre király vezérének Haholdnak családfája, ki 1233-ban domonkos szerzetes lett, s 1244-ben a tatárok által a templomban megöltet. Női ágon ez is egyik őse volt a Nádasdyaknak.

Vannak különféle regesták a leleszi convent, vasvári káptalan s egyéb hiteles helyekről Nádasdy-családot érdeklőleg.

Csejte várainról szóló okiratok, köztök hiteles másolata Miksa király inscriptiójának, mely szerint a Guthi Ország Kristóf kihaltával fiscusra szállt csejtei uradalmat Nádasdy Tamás nádor özvegye, Kanizsay Orsolyának s fiának Nádasdy Ferencznek 1569-ben zálogba adja, azután pedig Rudolf 1602-ben valósággal Nádasdy Ferencznek adományozta.

2. Csomagban vannak gróf NÁDASDY TAMÁS okiratai; köztök I. Lipót engedélye Osztrosics Mátyásné született Révay Kata Sidonia szabad végrendelkezési joga iránt; ki azután gróf Nádasdy Tamást nevezi ki átalános örökösévé, s végrendelete végrehajtójává. S ez egyetlen okirat fejt meg a rejtélyt, mikép jutott az Osztrosics család levéltára a Nádasdyak kezére,

3. 4. 5. 6-ik csomagok NÁDASDY TAMÁS, FERENCZ, LIPÓT, BOLDIZSÁR grófok okiratait tartalmazzák. Ez utóbbi 1750-ben mint királyi biztos Komárom, Esztergom, Tolna, Baranya, Zólyom, Turócz és Árva megyék restaurációjára lett kiküldve, mely tisztségben, hogy pontosan eljárta, igazolják ez ügybeni jelentései.

7-ikben vannak gróf NÁDASDY FERENCZ lovassági tábornok, Fehér-megye főispánja, belső titkos tanácsos, a Mária Terézia-rend nagykeresztese, marsal, végre Horvátország bánja oklevelei, kinevezési diplomái, s úgy az olasz, mint a rajnai hadjáratra nyert királyi rendeletek. Mária Terézia, Albert királyi helytartó és József császár praesidialis és cabinetlevelei, s egyéb magánügyi okmányok.

8. csomag a morvaországi *holleschawi* uradalom iratait képezi, melyek közt a Rottál-család hiteles leszármazási táblái találtnak.

Miután gróf Rottál Ferencz Antal leányát Mária Maximiliánát gróf Nádasdy Ferencz bán, Mária Amaliát gróf Montelabbate, Mária Annát pedig gróf Dietrichstein vette nőül, s így osztályos örökösök valának: az egész csomag oklevelei a holleschawi, bisztriczi és napagetli birtokokra vonatkoznak. 1696—1766-ig.

9-ik csomagban *különfélék*, a 10-ikben pedig *Váth* községre vonatkozók foglaltatnak. Ez utóbbiak bár csak másolatok, magokban foglalják 1545-ből a Szenech Pálnak, Rátolth Péter és Ilona által neki adott Váth, Beged, Kápolna-Földe, Texe, Surány, Pered-Felde birtokába való iktatását, a vasvári káptalan által végezve.

Egy másik — 1540-ben kelt — okirat szerint pedig ugyanazon Rátolth Péter, sógorát Szentgotthardi másképp Kisfaludi Literatus Mártont összes javaiban u. m. Her-

mán, Nagy-Falu, Szent-Király, Vajdafalva, Virágos-Berek, Bogát, Válth, Keölked, Szerán és Beged birtokokban osztályos örökösévé teszi. A 20 darab oklevél 1748-ig terjed.

A 11—16-ik csomagig *Dáka, Aláson, Csömöte, Bögöt, Podár, Pápa* városi curiát érdeklő kevésbé fontos okmányok foglaltatnak.

Érdekesebb ezeknél a *Nána, Dudar, Pere* birtokokról szóló *17-ik csomag*, a mennyiben megvan a vasvári káptalan iktató levelének másolata, mely szerint Huszár Péter Dudar és Nána faluk birtokába vezettetik, melyeket Rudolf királytól kapott. Vannak azután a mult századból Kiskovácsi, Pere, Aláson stb. Tés Berhida stb. birtokok közti határvillongások folytán Gróf Nádasdy Tamás, továbbá a fehérvári prépost s Boronkay-család s egyéb berhidai nemesek közt váltott okiratok s megyei végzések, számuk 24.

19-ik csomag *Kiskovácsi* birtokról szól, Berhida mellett.

1395. A fehérvári káptalan határjárást eszközöl Berchén praediumban, s azt kétfelé osztva, egyik részben Pethith Lászlót, másik részben pedig a veszprémi káptalant statuálja; s ezen felosztásból származott Kiskovácsi és Berhida, vagy Berchén hidja. Említés tétetvén itt a még most is meglévő Koczor-malomról.

Ugyanazon káptalan határjárást eszközöl 1570. is Vinyola, mely a fehérvári káptalané, és Pere Márton, Kálosz, Dezső-Kálosz, Túzok-Teleke, Berchény között, melyek a veszprémi káptalané.

Az oklevelek száma 1713-ig 42.

20. csomag képezi a *lepszényi* vagy miként régente nevezték *Vepsény* birtokról — a 21-ik *Kis-Kesziről*, a 22-ik

a székesfehérvári curialis házról, 23-ik *Pankovecz* birtokról, 24-ik a *bécsi házról* szóló kevésbé érdekes okiratokat.

Gróf Nádasdy Ferencz horvátországi bánnak tulajdonát képező fehérvári curialis házról annyit jegyzek meg, hogy ez azon díszes ház, mely jelenleg nagyméltóságu Szőgyényi Marich László ur birtokában van.

A 26—70-ig jelzett csomagok gr. NÁDASDY FERENCZ horvátországi bánnak úgy katonai, mint politikai hivatalos személyek által irt s abc rendbe szedett leveleket tartalmazzák.

Vannak végre boldog emlékű gróf Nádasdy Lipót által gyűjtött s megőrzött több iratcsomagok, melyek szinte lajstromozva s rendezve vannak, ezekből vétettek a közölt okmányok I., II., III. példányai is; de miután a levéltár e részéről jegyzékeim nincsenek: itt fel sem sorolhatók.





OKLEVELEK.



## I.

János mester Hodas földet Imre comesnek adományozza. 1273.

Nos magister Johannes filius Henrici bani significamus tenore presencium, quibus expedit universis, quod nos terram Hodas vocatam, iuxta Nadasd existentem, comiti Emerico filio vicecomitis, consideratis fidelitatibus et serviciis eiusdem cum omnibus utilitatibus et pertinentiis suis dedimus et contulimus iure perpetuo possidendam. Unde vobis Beke et Michaeli comitibus de Kurmend, ceterisque officialibus nostris pro tempore constitutis precipimus per presentes quod ipsum comitem Emericum nullus vestrum, contra hanc donacionem debeat seu presumat molestare seu in alio perturbare, Datum in Balthon dominico proximo ante Nativitatem virginis gloriose. Anno Domini Mo. ducentesimo septuagesimo tercio.

Hátul: levált viasz-pecsét, s későbbkoru irással:  
«1273. Donatio Hodas comiti Emerico filio Itemerii.» (?)\*

## II.

Nádasdy Márk Lőrincz fia, Mogyorósd harmadrészét Nádasdy Domonkosnak 20 márkáért eladja. 1293.

Nos Capitulum ecclesie beati michaelis de castro ferro. Significamus universis quibus expedit presencium

\* 1. a fénynyomat I. számát.

per tenorem. Quod Mark filius Laurencii de Nádasd coram nobis personaliter constitutus tertiam partem munurouſd que ipsum hereditario iure tangebatur ut dicebat vendidit comiti Dominico et Emerico filiis comitis Henrici filii Itemeri de eadem Nádasd, cum omnibus utilitatibus suis et pertinenciis universis nec non cum Sessionibus et domibus suis pro viginti marcis partim in denariis parvis, partim in estimacione eorundem ex diversis (?) armis plenarie receptis ab eisdem in perpetuum pacifice et quiete possidendam habendam et tenendam heredum in heredes. Ita ut si decetero predicti Dominicus et Emericus racione premisse tercie partis molestare attemptarentur aut quispiam cognatorum suorum ipsos filios comitis Emerici molestaverit, predictus Mark sicut firmiter assumpsit tenebitur expedire propriis laboribus et expensis. Datum in festo Ascensionis Domini Anno Mo. CC<sup>o</sup>. nonagesimo tercio.

Hátlapján: káptalani viasz-pecsét «de castro fer.» körirati töredékkel, s «1293 Emptio tertiae partis Mogyorosd», «Mark filius Laurentii de Nádasd, Dominico Emerico filiis Comitis Emerici filii Itemeri» különböző koru irással.

### III.

Choponi Nádasdy László Mogyorósd harmadrészét Nádasdy Imre fiainak, Imre és Domonkosnak zálogba adja. 1293.

Nos capitulum ecclesie beati michaelis de castro ferreo, Significamus universis quibus expedit presencium per tenorem. Quod Ladislaus filius comitis Andree filii Chopon de Nádasd, pro se et pro Andrea ac Dyonisio fratribus suis coram nobis constitutis tertiam partem

terre munurouds que ipsos filios Andree hereditario iure tangebatur ut dicebant cum omnibus utilitatibus suis et pertinenciis universis nec non cum sessionibus ac domibus in eadem existentibus pignore se dixerunt obligasse comiti Dominico et Emerico filiis comitis Emerici de eadem Nádasd pro tribus marics plenarie receptis ab eodem. A festo beati petri apostoli usque terciam ipsius festi revolutionem, ita ut predicti Ladislaus et fratres sui medio tempore ipsam terciam partem impignoratam redimere non possent, sicut quilibet ipsarum parcium annuit et concessit, completo autem triennio cum ipsis tribus marics quando cumque poterit redimendi habeat facultatem. Datum in festo beati petri apostoli Anno Domini Mo. C. Co. nonagesimo tercio,

Hátlapján: viasz-pecsét maradvány, «1293 Impignoratio tertiae partis Mogyorod».\*

#### IV.

Zsigmond király az Illavaiaakat régi jogaikban megerősíti. 1490.

Sigismundus Dei Gracia Rex Hungarie Dalmacie Croatie Marchio Brand. etc. Sacri Romani Imperii Vicarius Generalis et Regni Bohemie Gubernator fidelibus suis universis et singulis Castellanis et vicecastellanis nec non tributariis nostris de Trinchinio pro nunc constitutis et in futurum constituendis presentes litteras inspecturis salutem et gratiam. Gravis et manifesta querela fidelium civium et Hospitum nostrorum de Lewa regias aures perpulsavit, quod vos presentes Castellani et tributarii loci supra dicti contra antiquas

\* L. a fénynyomat III. számát.

libertates, Jura et consvetudines ipsorum ipsis per illustres principes reges hungarie predecesseres nostros pie et salubriter datas donatas et concessas multis et diversis impedimentis et perturbacionibus vexaratis damnificaretis et suppressere non cessaretis, et signanter ipsos cives et hospites nostros ab usu fluviorum Wagh nec non silvarum et montium retro Villam Proytha exeuncium utensione prohibetis, eisdem nomine eorundem fluvii silvarum et moncium utensione minas captivitatis ac plurimas insidias impenendo in eorundem Civium et hospitum nostrorum prejudicium et jacturam valde grauem. Et quia nos dictos cives et hospites nostros de Lewa contra ipsorum antique libertatis prerogativam per nominem regnicolarum nostrarum presertim per vos impediri, aggravari et aliquatenus perturbari non volumus, quin potius eosdem in eorum pristinis et antiquis consvetudinibus quibus ipsi temporibus predecessorum nostrorum regum hungarie usi . . . et gratulati exstiterunt conservare intendimus. Ideo fidelitati vestre firmissime precipimus et omnino volentes mandamus, quatenus habitis presentibus a modo us antea semper et deinceps dictos cives et hospites nostros de lewa ultra et contra antique libertatis ipsorum prerogativam in nullo vel aliquo impedire, molestare seu perturbare, sed eosdem in eisdem illibate et independente ac absque omni impedimento tenere et conservare debeatis, nostre majestatis in persona, sicque iidem decetero superinde nostre majestati non cogantur querulari. Aliud gracie nostre sub obtentu facere non ausuri, presentes denique perlectas reddi jubemus presentanti. Datum Bud (?) infesto beati Vincencii . . . Anno Domini millesimo, quadringentesimo nono.

Belöl papirral fedett kis pecsét.

## V.

Hunyady János az Illavaiaakat régi jogaikban megerősíti. 1454.

Nos Johannes de Hwnyad perpetuus Comes Bestercensis etc. Memorie commendamus tenore presencium significantes quibus expedit universis . . . quo castrum Lewa vocatum in persona regie majestatis in nostris existit manibus . . . oppidum Lewa et suos inhabitatores civesque et incolas graciosis favoribus prosequi volumus. Ideo nos in persona eiusdem Domini Regis Cives, incolas, et inhabitatores in illis et eisdem libertatibus prerogativis graciis et indultis, quibus dictum opidum lewa per divos Reges Hungarie dotatum fuit reliquimus et dimisimus, imo dimittimus per presentes deliberavimusque, ut ipsi cives et inhabitatores dicti dicti opidi lewa predictis libertatibus in pace utantur, fruuntur et gaudeant. Quo circa vobis capitanicis et Castellanis nostris in Castro lewa predicto constitutis et constituendis presencium serie finissime precipientes mandamus, quaternes prefatis cives, inhabitatores et incolas contra libertates prerogativas, et indulta eorum prenotata nullatenus impedire presumatis, nec sitis ausi modo aliquali, sed eosdem in eorundem libertatibus quiete conservetis. Presentibus perlectis exhibenti restituentes. Datum Tyrnavie in festo Nativitatis beati Johannis Baptiste. Anno Domini millesimo quadringentesimo quinquagesimo quarto.

*Comissio propria Comitis  
Bestercensis.*

(Hártya, belől papírral fedett viaszpecsét.)

## VI.

Mátyás király Illavát, Bellus és Prerita birtokokat Magyar Balázsnak adja.  
1470.

Nos Mathias Dei Gracia Rex Hungarie Bohemie etc. Memorie commendamus tenere presencium significantes quibus expedit Universis. Quod nos habentes respectum ad fidelia servicia fidelis nostri Magnifici Blasii Magyar, Regnorum nostrorum Bosne, Dalmacie, Croacie et Slavonie Bani quo ipse nobis regnoque nostro et Corone multipliciter impendit, inter cujus virtutes hoc precipium est, ut futurum cognoscat seculum quod curam rerumstrarum sine fastidio in se suscipit in trepidus insuper ibit sive contra Turcos fidei, sive Bohemos hereticos similiter fidei et patrie hostes, et alias quocumque miserimus, contra quos eciam multa egregia facinora fecit, que palam cunctis sunt. Nec piget eum labor quantumcunque durus quem fidei sue imponimus, sed fideliter et cum sollicitudine semper exequitur, prout aliis recusantibus, defensionem dictorum Regnorum nostrorum, quorum Banus est, contra ipsos Turcos ea per continuos incursus diripientes libens suscepit, Ista per hec tempera, sed que ab inicio gessit in aliis literis nostris super Castro Cazza donacionalibus clarius continentur. Pro quibus volentes ei dextram solite munificencie nostre ostendere liberalem, castrum nostrum lewa vocatum, in comitatu Trinchiniensi habitum simul cum oppido Bellos appellato, et possessione Prerita vocata in eodem Comitatu habitis nunc ad idem Castrum pertinentibus simul cum cunctis suis utilitatibus et perti-



nenciis quibus libet Terris scilicet arabilibus cultis et incultis . . . (és a többi) . . . quovis nominis vocabulo vocitatis sub suis veris metis et antiquis Memorato Blasio Magyar ipsiusque heredibus et posteritatibus universis de Prelatorum nostrorum consilio dedimus donavimus et contulimus, imo damus donamus et conferimus, jure perpetuo et irrevocabiliter tenendum, possidendum pariter et habendum. Salvo jure alieno. Harum nostrarum vigore et testimonio literarum mediante. Quas in formam nostri privilegii redigi faciemus, dum nobis in specie fuerint reportate. Datum Bude feria tertia proxima aute festum Purificationis beate Marie virginis. Anno domini millesimo quadringentesimo septvagesimo. Regnorum nostrorum Anno hungarie duodecimo. Coronacionis sexto, Bohemie vero primo.

Hártya, belől papírral borított nagy pecsét s mellette : «*Commissio propria Domini Regis*».

## VII.

Magyar Balázs és veje Kinizsy Pál az illavai oltárnokokat javadalmazza. 1489.

Nos Comes Stefanus de Bathor Iudex curie serenissimi principis domini Mathie dei gracia Regis hungarie Bohemie, dalmacie Croacie etc. Ducis que Austrie, memorie commendamus tenore presencium significantes quibus expedit Universis. Quod magnificus Blasius Magyar de Kazza alias woyuoda Transilvanus, presente et coram nobis personaliter astante magnifico Paulo de Kynys Comite Temesiensi et parcium regni inferiorum Capitaneo generali fassionique ipsius Blasij Magyar subscripte, suum benevolum consensum pariter et assensum prebente coram nobis personaliter constitutus est confessus in hunc

modum. Quomodo ipse ob spem et devocionem quas ipse erga Beatissimam virginem Mariam ac Beatam Barbaram virginem et martirem gereret et haberet speciales, possessionem Thunesytz vocatam in comitatu Trinchiniensi existentem, ac quoddam molendinum super fluvio per medium Civitatis Belus vocate decurrente habitum, per ipsum Blasium Magyar a quodam Maynko jobbagione suo in eadem Civitate Belus residente perpetuo emptum, nec non unum ortum prati intra metas opidi Lewa Castro ipsius Blasii Magyar in eadem Lewa habito propinquius adjacentem et penes ortum cuiusdam Philo denominati existentem et habitum, simul cum cunctis earundem utilitatibus et pertinenciis quibuslibet terris videlicet orabilibus cultis et incultis, agris pratis prascuis fenetis (etc.) — — ad easdem spectantibus et pertinere debentibus, *Rectoratibus altarium Beate Marie virginis et sancte Barbare virginis et martiris* in ecclesia omnium sanctorum in dicto opido Lewa fundata constructorum, pro sue et parentum suorum animarum salute, dedisset, donasset et in perpetuam elemosinam ascripsit coram vobis tali modo, ut postquam idem Blasius Magyar, volente altissimo conditore ab hac luce decederit, extunc mox et ingruenti prescripta possessio *Thunesytz*, nec non *molendinum* et *ortus* prescripti in eosdem Rectoratus Altarium prescriptorum jure perpetuo et irrevocabiliter derivari et condescendi deberent eo facto. Voluit preterea Idem Blasius Magyar, ut plebanus pro tempore constitutus nec non cives dicti opidi Lewa quibus ipse jus patronatus dictorum Rectoratuum Altarium prescriptorum commisisset et annuisset, presbiteros idoneos in Rectores ipsorum Altarium eligere et per eosdem officia divina ratione dictarum possessionis nec non molendini et ortus

*pro anime salute dicti Blasii Magyar fieri debencia perpetuis semper successivis temporibus competenter et debito modo celebrari et exequi facere deberent et tenerentur.*

Harum nostrarum quibus sigillum nostrum Autenticum est oppensum vigore et testimonio literarum mediante. Datum Bude die dominico proximo post festum sanctissimi Corporis Xti. Anno ejusdem Millesimo quadringentesimo octoagesimo nono.

(Hártya veres-sárga-zöld selyemzsinóron függ a Báthoryaknak három farkasfogat ábrázoló sárga viaszpecsége.)

### VIII.

Gróf Nádasdy Tamás országbíró Mayláth István kiváltására a török fogságból Kechethy Márton veszprémi püspöktől ezer arany forintot kölcsön vesz, s visszafizeti. 1546.

Ego Comes Thomas de Nádasd, Judex curie Reg. etc. fateor, et recognosco per presentes literas meas Manu mea scriptas et subscriptas, ac sigillo meo clenodiali consignatas, me a R<sup>mo</sup> domino domino Martino de Kecheth Episcopo Ecclesie Wesprimiensi, ac consiliario Regio etc. levasse, et recepissem mutuo, sub spe future et certissime restitutionis, ad redemptionem Magnifici domini Stephani Maylad alias woywode Transilvanensis, ex captivitate Cesaris Thurcarum florenos mille in auro, veri et iusti ponderis. Quos quidem mille florenos eidem R<sup>mo</sup> domino Episcopo Wesprimiensi, vel si interim divino Nutu suae Reverendissime Dominationi e vivis (quod Deus avertat) excedere centuigeret Egregio Domino Johanni de eadem Kecheth fratri suae Reverendissime Dominationi, vel eo quoque ab hoc seculo (quod Deus prohibeat) sublato, liberis et heredibus suis ad futuram

quadragessimam Anni millesimi, quingentesimi quadragessimam septimi, proxime venturi in omnem eventum aut si ante illud tempus Cesarem Thurcarum vel aliquem illius validum exercitum in Regnum Hungarie ingredi contineret, et ex eo ipse R<sup>mus</sup> Dominus episcopus ex Regno excedere cogeretur, extunc eo casu, quodocunque ipse R<sup>mus</sup> Dominus Episcopus uno mense prius admonuerit, solvere et restituere absque omni defectu et dilatione aliquali ad fidem, honorem et humanitatem meam astrinxi obligari et promisi prout astringo, obligo, et promitto, harum mearum vigore et testimonio literarum mediante. Datum Posonij sexta Maij Anno domini Millesimo Quingentesimo Quadragesimo sexto.

Idem *Tho: Nádasdy*.

Manu pp.

(Gyürü pecsét.)

Küllapon : Remisit nobis hos Mille Aureos spectabilis et magnificus dominus meus Dominus Comes Thomas de Nádasd Liber Dominus terre Fogaras et Iudex Curie Regie etc. etc. per circumspectum virum Joannem Farkas Civem Viennensem decima quinta Aprilis Anni millesimi quingentesimi quadragessimam septimi : Martinus de Kecheth episcopus Vesprimiensis manu pp.

## IX.

Acatius Barcsay Dei Gratia Princeps Transilvaniae, partium Regni Hungariae Dominus et Siculorum Comes etc. Spectabiles Magnifici, Generosi Egregii et nobiles fideles nobis sincere dilecti. Salutem et Gratiam nostram.

Hiszük az mint ennyi ideig való késedelmeink sokaknak vélekedésén kívül lött, úgy mostani megindulásunk is reménségek felet leszen; mindazáltal Fejedelmi köteles-

ségünket szemeink előtt akarván viselni, akarok kigyemeteket megindulásunkról tudósítani. Hogy ha Isten rendkívül való akadállyal meg nem gátollya utunkat, tizedik praesentis okvetetlen Istent híván segítségül, az Budaj Vezérrel eö Nagyságával Erdély felé megindulunk, és be menni nem is késünk, melyhez képest kívántatik, kigyemetek mindgyárást Várad mellé szállyon Táborban, és az mint Haller Gábor Uram által fogunk parancsolni legyen annak követője, mi idején ujabban fogunk parancsolni kigyemeteknek, az Budai Vezértül eö Nagyságtul assecuratoriát szerzünk mind személye s mind javai securitassa felől; sőt ha kigyemetek bizonyos embereit küldi hozzánk, ugyanaz által mindgyárást megküldgyük. Arrul is assecurállyuk kigyemeteket jó lelkiismerettel sem Váradot sem más véghelyét ez hazának töllünk nem kérték, nem ígértük s ezután sem ígérjük soha, ne adgya az ur Isten soha azt az órát nekünk érnünk, melyben azt cselekedgyük. Valamint azért azoknak securitásokat az Porta hűségéhez megmaradnak, magunkra vállalyuk. Ellenben valaki kigyemetek közül az Porta hűségétül eláll, mi nem biztattyuk, Isten és világ előtt legyen maga oka az maga romlásának. Mi azt véghez vittük ha az haza elebbeni Fejedelem mellet nem fegyverkedik, az véllünk bemenő hadak ételnél egyebet semmit elnem vesznek, mennek csak az ellen, a ki az Porta kedve ellen birni akarja az országot, kik annak az igynek lesznek párt tartói, azokat nem mentyük, sőt ha az ország keménykedni kezdene, az mely öt Basaság allyá Török, a Galga szultán negyvenezer Tatárral Havasalföldben már beérkezet, azok is okvetetlen Brassó felől be mennek; de az hazában hűség taláztatik, könnyü módunk vagyon visszatérítésében. Mit használt légyen ez hatalmas nem-

zet közzé jövésünk, Sztojka Simon uram Rédej Ferencz uramnak irt leveliből mellyet (ugy hiszük) kegyelme-  
tekkal s más több hiveinkkel ő kegyelme közleni fog,  
nem sokára (ugy reméllyük) hozzánk érkezik, ő kegyel-  
meknek voltaképpen megmondhatták kigyemetek ez leve-  
lünkre mindgyárást választ irjon, tudhassuk igazán infor-  
málni az vezért, az Porta ellenségének vagy hiveinek  
mondhassuk kigyemeteket. Eisdem sic facturis de coetero  
gratiose propensi manemus. Datum in Castris ad Tömös-  
vár positis Die 5 novembris Anno 1659.

*Acatius Barcsay*, m. p.

Bihar Vármegienek.

## X.

Mint kegyelmes uramnak ayánlom alázatos szolgál-  
latomat Nagyságodnak.

Az ur Isten Nagyságodat Hazánknak és mindnyá-  
yunknak Eörömére boldoghitsa jó egességgel és hoszu  
élettel.

Micsoda halhatatlan Processussal Balassa Balint  
szokott mesterséghevell kiforgatta javaiból nyavalyás Fe-  
leségheket, Nagyságodnak minapiban Fő Ispán uramnál  
ő kegyelménél alkalmasint detegáltam; most haza érke-  
zén és ertvén, miként szagatták ugy mint predált, és  
osztották magok között javainkat, nagy keserüségből  
mindeneket elő nem számlálhatván csak röviden akarom  
Nagyságodat mint kegyelmes uramat informálni felőle;  
kilencz ezer forintban foglalák el kegyelmes uram min-  
den jószagunkat, az ki negyven ezer forintnál is többet  
ér, ugy hogy az melly Convictiót jószágomnak negyed-

részével is beérhettem volna, az eghész jóságunk elfoglaltatott éreffe csak azért, hogy semmi se maradjon kezeimnél benne és noha az emberink és Prokatorink kívánták Mester urtól hogy az ottvaló lakosoknak nemeseeknek és nemteleneknek hit alatt leendő relatióból értse az jóságnak mivoltát, (midőn szokás ellen azt sem akarta bevenni és érteni, az mit executióra akartunk adni) de megvetni afféléknek hiteles Relatióyokat egyedül csak egy gonosz akarómnak Dubniczky Istvánnak hamis informatiójára hogy többet nem ér, elfoglalá mindenünket az minthogy az Convictióban is ezt követte, hogy egyes egyedül Benyovszky Györgynek, az ki szolgálja Balassa Bálintnak, hamis informatiójára convincála egyik punctumban bennünket, mellyek mindenek ezen fundamentomból lettek, hogy valamenyen voltak pro vicinis mester urak adlatus in judicio együl egyigh mind köteles szolgálai voltak. Nádasdy urnak az megirt Dubniczky István kívül, ki is halálos ellenségem lévén, az is csak azért adhibealtatott oda, és mind biro mind Testis az mint irom nem volt benne: Az meghirt jóságommal ezért így osztokodtak, az Derekát Nádasdy Ur számára adták, azontul ki leghnagyobb véghezöyök volt bennök, egynehány száz fegyveres Gyaloghyát is Cseythey jóságból rendelvén Balassynak segítségére, hogy ha az executiót nem admittáltunk volna (az mint hogy ha csak Balassyval lött volna dolghunk, és az jó Ur Nádasdy uram főbiróságának tisztie mellett az ő erejével is nem interessálta volna magát bele, mind egyképpen mind másképpen Balassynak megfelelhettünk volna). Az második részét jóságunknak Révay Lászlónak adák, harmadik részét mesternek, ki is Nádasdy Uram Secretariusának Szente Balinthnak azt mindgyárt kezéhez eresztette, és így nem különben mint

praedával az én kevesemmel osztotzanak. Balassy maghának semmit sem hagyván csak azért is hogy tudván az én keresetemet ellene, ne lehessen mit exequálnom rajta.

Igy azért Kegyelmes Uram nekem Isten után senki nem lehetvén gyámolom a ki ilyen hatalmas oppressiomat vindicalhassa, csak Nagyságod, hogy ha Nagyságod a Transmissiokat mostan ugyan revindicáltattya, lehetne bizodalmam, hogy az Nagyságod kegyelmessége által recuperálhatom jóságomat, noha Balassa Bálint magát avval biztattya, hogy Nádasdy Ur azt ő Felségénél véghben viszi, hogy azon Transmissioknak mostan ne legyen Revisiója, a minthogy Raby mesternél is megtartóztattya az Processusnak és Transmissiónak kezemhez való kiadását, hogy azon Transmissiók terminussáig elne készüllyen.

Az Istenért könyörgök Nagyságodnak, ha lehetséges ne haladgyon és el se mullyék azon Transmissióknak Terminusa, körül alázatossan kérem Nagyságodat, vehessek bizonyos Informatiót Nagyságodtól meghleszen-e, és mikor, azon Transmissioknak Terminussa, és Raby mester urnak is méltóztatnék egy missilis levele által erősen demandálni, hogy azon Processust Transmissióval együtt minden halasztás nélkül elkészicse és kezemhez assigáltassa.

Mivel penigh Lessenyei Nagy Ferencz mester ur az Nagyságod parancsolattyára terminált már nekem és ellenem violált punctumokra Balassynak napot, diem 14 Februarii, hogy ha az Transmissiók terminussára való publicatóriákat Nagyságod még ki nem küldte volna, és ha Kegyelmes Uram nem lenne késedelmes hogy azon terminusomigh ugymint usque diem 14 Februarii ne publicáltatnának alázatosan kérem, mivel ha publicáltatnak



ottan, Mester ur nem provideálhat, mindazáltal ha kése-  
delmes volna addig várakozni azon Transmissiók Ter-  
minussának Publicatiojával, inkább akarom hogy elmulnék  
ezen Mester urtól rendelt Terminusom 14 Február, hogy  
sem a Transmissiók Terminussának publicatiójában esnék  
valami defectus, mivel több hasznomat várhatok az Trans-  
missiók Terminussából, mester ur terminussát ezután is  
assequálhatom; mely Mester ur terminusának Cassálására  
mind Balassy Inhibitoriumot hozott, Nagyságodat aláza-  
toosan kérem eő kegyelmének Mester Urnak azon levélben  
iratni, hogy mivel azon napra hagyott volt már az előtt  
Berényi urnak is bizonyos terminust, hallasztaná el azon  
Berényi urnak terminussát, ki nem lévén oly siető és  
szorg hos, azután is procedálhat abban, én penigh kifor-  
gattatván mindenemből, nehezebb nekem az várakozás.  
Azon is könyörögvén Nagyságodnak az mint méltóztatott  
volt ajánlani nékem Nagyságod magáth, hogy azon Mester  
ur terminussára Sztrécsény Jozághból adat egynehány-  
száz gyalogot, méltóztatnék Nagyságod Sztrécsény kapi-  
tányának arról is kegyelmesen Commissiót küldeni.

Melyekben mindenkben az Nagyságod kegyelmes  
Gratiáját ha én Nagyságodnak megh nem szolgálhatok,  
az Istent éjel nappal Nagyságtokért imádni fogjuk nya-  
valyás Feleségemmel. Nagyságodtól kegyelmes választ  
várván: Tarcsa meg Isten Nagyságodat sok esztendeig  
jó egészségben.

Budethinben 1 Februarii Ao 1663.

Nagyságodnak

alázatos szolgálja

*Theökeöly Miklós, s. k.*

P. S. Kegyelmes Uram megh ujabban hozott inhibitoriumot eő Felségétől könyörgök kegyelmes Uram legyen patrocziniummal hozzám, ne engedgyen enyi kárvallást szenvednem, bizván az Nagyságod kegyelmességében élő Istenért ne hagyjon Nagyságod ilyen igyefogyott állapotban.

Czimezve : Méltóságos Magyarország Palatinus Urunknak, ő Nagyságának, mint kegyelmes Urunknak Nagysaganak adassék.

## XI.

Illustrissime ac Excellentissime Princeps

Domine Domine Gratosissime !

Humilium servitiorum meorum in gratiam

Excellentiae vestrae demissam subjectionem.

Hogy az Ur Isten Nagyságodat minden dolgaiban szerencsésen megáldja szívből kívánom.

Kegyelmes Uram, minthogy az felföldön levő nemes Vármegyék neminemű dolgok véghet Nemzetes Szepesy Pál, és Bay Mihály uramékat expediáltuk Nagyságodhoz, s némely bizonyos okokra nézve az Articulusokat is viszaküldvén kiket mostanában küldött volt Nagyságtok kezinkben; Eő Nagyságok s ő kegyelmek közül én sem akarván magamat kivenni, En is hasonlóképpen ő kegyelmek által nékem szálló Articulusokat Nagyságod kezéhez küldvén, kérem alázatosan Nagyságodat a többivel együtt, azt is vegye vissza. Azonban Nagyságod Engemet tartván igaz alázatos engedelmes szolgájának, s nekem is beteges szolgájának parancsolván, ha miben elégsegesnek ítél Nagyságod lenni, alázatosan igyekszem Nagyságodnak szolgálnom életem fottáig. Éltesse az ur Isten Nagysá-

godat sok esztendeig jó Egészségben. Datum in Parno die 14 Febr. Anno 1663.

Ejusdem Illustrissimae ac Excellentissimae D. Vestrae

servitor humillimus

*Stephanus Bocskay.*

Czimezve : Illustrissimo ac Excellentissimo Principi Domino Dno Francisco Vesselény de Hadad, perpetuo in Murány, Aurei Velleris Equiti. Regni Hung. Palatino, Judici Cumanorum, Comitatum Gömöriensis, item Pesth Pilis et Solth unitorum Supremo Comiti, S. Caes. Regiaeque Majestatis Intinio Consiliario. Camerari et per Regnum Hungarie Locum tenenti etc. Dno Dno gravississimo.

## XII.

Illustrissime Domine Comes, Domine Observandissime!

Értvén kegyelmednek is az mostani Kassán hirdetett Consultátióban való jelenlétét, oda expediált böcsületes követeim Nemzetes Vitézlő Csernei Pál Itélő Mester Ur és eő kegyelme mellé adjungált szolgám Cheröczy Christóph által izentem Kegyelmednek; kérvén azon böcsülettel kegyelmedet nevemmel mondandó eő kegyelmek szavainak hitelt adni, és eleibe terjesztendő igazságos dolgaimat hasznos fáradságával segiteni ne neheztelje. Mely kegyelmed jó akarattyát s fáradságát nagy böcsülettel veszem kegyelmedtől. Kivánván Isten jó egészségben sokaig éltesse és tarcsa meg kegyelmedet. Datum ad Acidulas in Destrictu Munkácsiensi 4 Julii 1664.

Illustrissimae Dnationis Vestrae

observantissima

*Sofia Bátori.*

Czimezve : Illustrissimo Domino Joanni Sacri Romani Imperii Comiti a Rottal, Haereditario in Natpaiael, Holeschau, Quast. et Bilin, Camer. rei Argenteriae in Styria, Sacrae C. Reg. Mattis intimio Cons. Camerario etc. Dno observandissimo.

### XIII.

Excellentissime Comes Domine Observandissime!

Salute paratissima servitiorum meorum commendatione praesmissa. Sok jókkal áldja megh Isten kegyelmedet. Mit irtam Palatinus Uramnak az itt való dolghok állapotjáról, kegyelmednek sem irhatok többet Edes Gróff Ur; in paribus megh küttem kegyelmednek, megbocsáson kegyelmed mert secretariusom ninçsen itthon, ki által különbözést tehetnék. Montecuculi Ur itt vót nálam Tanácsba, jól mutatta magát mind hozzám mind penigh Suza uramhoz, noha tudom egyikünknek sem barátja, de csak jól viselje magát, engemet mindgyárást barátjává teszen.

Az Móguntinus Elector mint legnagyobb Consiliáriusát meghfogattam, és erős tömlöczbe tétettem nagy árulatasért, kiről többet hallunk nem sokaigh. Most többet nem irhatok kegyelmednek Édes Groff Uram, Tartsa és éltesse Isten kegyelmedet sokáigh jó egéseghben. Posonij 8 men. Septembris, Anno D. 1664.

Excellentiae Vestrae

Servitor paratissimus  
*Archieppus Strigon.\**

Czim, miután az a borítékon volt, hiányzik, valószínű azonban, hogy a levél Vesselényi nádornak szólt.

\* Lippai György esztergomi érsek.

## XIV.

Méltóságos Gróf Ur!

Kedves V. Bátyám. Mi csak ma kezdünk dolgozni: mivel igen méljen bocsájtkozván némelyek be az dolgokban, nehezen disponáltathatnak jó utra az előbb megvesztegetett állapotok. Alkalmasint kinn vagyon az czégére, hónnand indittattak föl az emberek, és mi végre: nem csudálom már, mért akartak engem bele keverni, az ki igaz szívvvel kívántam a békességet, nem hogy vagy szólottam vagy anyival inkább irtam volna ellene. Bálintfit is eléggé examináltam: ki akkor jött el Cassáru, mikor az consultationak vége lött; azt nem tagadgya, hogy maga részéről érzékenyen szóllott másokkal edgyütt az békesség conditióirol, de hogy vagy én leveletem mutatta volna, avagy ollyat szóllott volna hogy én irtam hasonlókat nagy esküvéssel tagadgya, az mint hogy bizony én sem neki sem senkinek nem irtam. Sőt az hova irtam, sajnállottam azoknak cselekedetit, kik magukat az ösztönnek opponálni akarták, s azért irtam kegyelmednek is fájdalmasan, hogy itt az ki jót s rosztat cselekszik, mindegy; mert kevés assistentiámat kezdém vala akkor Udvaratul látni, sőt mind másoknál följobb terheltetett Jóságom az mi Hadainktól. — Szóljon akárki az mit akar, én bizony álhatatosan megmaradok az én Uram mellett; ha az gonosz akarók irigysége áskálodik is alám; az én dicsőségemre lesznek mindenek, midön napfényre jönnek. Ám lássa a világ, az egész országot föllázasztották, de az Dunán innen való földet hála Istennek nem zavarhatták meg. Legyen elég jel ez az többire. Kegyelmed fölsza-

badulásában szívesen fáradok az Herczegnél. Maradok kegyelmednek

Igaz jó akaró szolgája, engedelmes fia

*Groff N: \* Ferencz.*

Bécz 4 Decemb. 1664.

Czím nélkül.

## XV.

Méltóságos Gróff Ur!

Kedves Uram Bátyám! Kegyelmed 13. és 20. praesentis irt leveleit ez estve érkezvén ide be, vettem. És mivel confidenter ir kegyelmed, ugy adok én is választ reá. Az békesség ellen se irtam se szollottam, az mit én felölem aziránt hintegetnek, azoktól jünek, az kiket az elmúlt gyűlésben ellenem föl ültettek; sőt hogy némelyekkel kik az Vármegyéket alattomban zavarják (az kik egy része ugy értem követeket is küldött ide) s azzal kereskednek, egyet nem értek, elég becstelen hazug beszédek köl nyelnem. Többszöri leveleiben is láttam kegyelmednek, mi helyen valami az országban teczése ellen foly, az elmúlt gyűlési állapotokra vitt. Valami abban rossz volt és abbul kivetkezett, köszönyék annak az ki kész volt lelkit kárhozatra vetni, csak boszut állhasson. Nem jó maga föl-magasztalásáért mást elakarnia nyomni, az ki emberséges ember Reputatioja oltalmáért kész meg is halni. Hogy az ország megszakadozzon s csak egy része végezzen az 1659. esztendőben valjon ki vala legfőbb segítője? Nem mene akkor Végben; ugyan mégis elvesze Várad. Nem

\* Nádasdy.

kétlem azok az emberek, kik között kegyelmed most vagyon, örömmel értik ha az romlásnak okát arra vetjük, de mi kik Bécshez közelebb lakunk, tudjuk, hogy az gyűlésbeli dolgok az közben való békességet az törökkel nem mulattatták el. Eő Felsége nekünk Urunk. Elei Coronáit készebbek voltak elveszteni, mint Isten megbántásával legkevesebbet cselekedni, ha most más szándékok azt cselekedhetik a mit akarnak; minket mindazáltal löki-esmeretünk ellen semmire nem kényszerithet. Igen uj példánk vagyon, minémű áldást vett egy fő Patronussa az más hiten valóknak. Kegyelmed megbocsássa, hogy okot adván reá, én is bátorsággal élek, és az mit igaznak tartok megírom. Isten meghozván kegyelmedet megértheti kegyelmed méltósága ellen ezen materiában micsoda hírek folynak itt Bécsben. Én még sehol nem voltam, azért itt való dolgokról nem irhatok. Grófi Csáki István kegyelmed sokkal szolgálhat, az én kevés tehetségem szerint mint ötödik kerék örömet segitek, maradok kegyelmednek

igaz jó akaró szolgálja engedelmes fia

*Gróff N.\* Ferencz.*

Bécs, ult. nov. 1664.

Czimzés nélkül valószínű azonban, hogy az előbbeni-  
vel Gróf Rattál Jánoshoz intéztetett.

## XVI.

Méltóságos Groff, kedves uram Apám!

Szomoru szivvel kelle Bánffy Dienes Uramnak ő  
kegyelmének irt kegyelmed leveléből hallanom ellenem

\* Nádasdy.

tett panaszát, vádolván kegyelmedről való elfeledkezéssel; mivel végtül fogva levelemet nem látta, sőt még Kászoni Márton ur által küldött kegyelmed méltóságos levelére választ nem érdemlett volna, Bizonyitok Istennel és sok uri Renden levő böcsületes Emberekkel, válaszdadásom nélkül el nem eresztettem, sőt magam adtam kezében, s átallottam megvallom, hogy ő kegyelme ily méltatlan vádban hozott kegyelmed előtt, meg nem adván vagy eltitkolván levelemet valóban megjátczoltatott ő kegyelme; de mivel üstöke kezemben nincsen, nem is tehetek róla; kérem csak azon kegyelmedet fiui szeretettel, találjon módot benne, vegye el Kászoni ur jutalmát ezenért, mert igassággal irom s meg is nyugodjék kegyelmed benne, hogy a mit ennekelötte igaz fiui jó sinceritásomat magához megtapasztolta, mostan is bennem szintén úgy találja, s én is kegyelmed atyai Gratiájában fejemet letévén méltóságos személyét venerálom mindenekbe elhívén csálhatatlanul, ha felljebb nem nő alább semmiképpen nem szál előbbeni affectiója s atyai szereteti. Ezzel Istennek oltalma alá ajánlván, maradok

kegyelmednek szolgáló Fia

Datae Fogaras, 21. mart. ai. 667.

*Apafi Mihály.*

Czimezve: Mélt. Groff Rottal János Uramnak ő kegyelmének kedves Uramnak Apámnak adassék. (Arany-metszetü papiron.)

## XVII.

Méltóságos Groff ur!

Nekem bizodalmas kedves U. fiam! keötelles szolgálomat ajánlván kegyelmed méltóságának kívánom,



hogy az ur Isten sok szerencsés szenth Ünnepeket adgion kedves jó eghésségben érne. Ezen órában vettem beöcsüllettel az kegyelmed nekem irt méltóságghos levelét, kivel szintén az magha szolgálathára szükségképpen keötelez. Méltóságghos kedves U. fiam, én az kegyelmed parancsolatjára fölmennék ugyan, de mivel eő felsége nem hivat, micsoda orczával menjek, kegyelmed méltóságos ítéletire hagyom. Noha ha eő felsége meghtekinti az mostani hazánk felfordult állapotjáth, szükségképpen kívántatik, hogy némelliküntől, kik elei vagyunk az országnak, vegyen lument és informatióth. Én az ünnepeket az mint minap is meghirtam kegyelmed méltóságának már itt töltöm az Esztergami Captalan frátereik között; azután Isten egészségemet adván, Pozsony felé indulok. Kegyelmed méltósággha édes kedves U. fiam velem parancsoljon, mert elhidje nekem sok olyan, a ki oly igazán kívánjon minden jót, nincsen kegyelmednek, maradok azért koporsomigh kegyelmed méltósággha mint kedves Uramnak fiamnak Nagy-Szombat 10. apr. Anno D. 1667.

Igaz és keötteles szolgálja és Attja

*Szelepcsény György,*

Esztergh. Érs.

Czimzet hiányzik, de bizonyosan Rottálnak szólt.

### XVIII.

Kegyelmes Uram!

Nagy alázatosan kérem Nagyságodat megbocsásson, minden érdemem felett való grátiájában szokott kegyelmességében való tellyes biztomban, merészlem busítani Nagyságodat.

Közönséges hirül hozák kegyelmes Uram, jövendőbeli Personalisságra Méltóságos Cancellaria első tagjainak valamelyikét akarná kegyelmesen denominálni az mi kegyelmes Urunk eő Felsége; kivel ha az conservatorság talalna változni, könyörgök alázatosan mint nekem kiváltképpen való nagy kegyelmes Uramnak Nagyságodnak méltóztassék mostan oda fel levő Mednyánszky Pál Uramnak kegyelmességet mutatni. Ismeri maga is nagyságod a becsületes Iffjat, ki elsőben szegény Alvinczy mester Uram mellett, azután én mellettem dicséretesen continálván tanuságát szegény, üdvezült ur mellett is alkalmas ideig lakék, s bizony dolog, igen becsületesen és cum omnium contento viselte ott is magát s valakik jó magaviselését látták mindenek szép reménységgel levén felőle, előmenetelre való embernek tartották, a minthogy szolgálatra való, értelmes, discretus, csendes, conscientiosus ifju; — igen szép qualitasokkal biró subjectum, szegény idvezült kegyelmes uramnak is az vala intentioja első vacantiában commendálta volna eő Felségének a mi kegyelmes Urunknak azon becsületes hivatalban. Könyörgök azon is alázatosan Nagyságodnak, ha kegyelmesen úgy tetczenék, legyen az felséges Udvarnál Nagyságod kegyes Patrociniuma által recommendatus, kire teljes életében velem együtt alázatos szolgálai igaz kötelességgel, tökéletes hűséggel, marad alázatos meghhálálója Nagyságod kegyelmességének. In reliquo éltesse s szerencséltesse Isten nagy boldogul romlott hazánk javára Nagyságodat. In Aree Murány Die 29. aprilis Anno 1667. Nagyságodnak Méltatlan alázatos szolgálja

*Lessenei Nagi Ferencz.*

Czimezve: Gr. Rottálnak.

## XIX.

Kegyelmes Uram!

Nilván lehet Nagyságod Méltóságos személie előtt, hogi az Erdéli mostani Fejedelem Ő Nagysága nem tudom micsoda sinistra informatiokra nézve az én Nevemet is némely varmegyéknek szóló levelében inseráltatta, mintha én is ő Nagysága dicióját akarnám devastalnom, marha haitóia löttem volna, kirül magam mentségére ennek előtte is irtam való Nagyságodnak (felküldvén magam ő Nagysága irt levelét is, in specie Nagyságodnak) de hogy annál is inkább kitessek mind az én kegyelmes Uram ő Felsége s mind Nagyságtok előtt az iránt való ártatlanságom, im azon dolgokról mind nemzetes Szabolcs vármegyében az hova való az azon fölirt jobbágyim mind Bihar vármegyében holott mostan laknak inquiráltattam és Nagyságodnak felkütem, hogy pedigh ezen ur praktikáltatott ez illyen dolgokban miolta Erdély Magyarországtól elszakat, ő Felségének irt Nemes vármegyéim leveléből Nagyságod meghértheti, mert Repetitióval élni sem egy sem más részről nem szoktak. Kérem annak okáért igen nagy alázatossággal Nagyságodat mint nekem is kegyelmes Uramat ez iránt méltóztassék igyemet segiteni és dolgomat promoveálni, kiért maradok migh élek

Ex Károly die 6. augusti

Anno 1667.

Nagyságod alazatos szolgája

*Károly László.*

Czimezve: Groff Rottál János urnak ő Nagyságának nekem is kegyelmes Uramnak adassék.

## XX.

Nagyságod köteles szolgálja.

Vettem az Nagyságod Bécsből 3 Praeentis irt igen confidens levelét, meghszolgáalom abbeli Nagyságod syuciritássát; hogy penigh az nem igaz: hidgye el Nagyságod, az Istennel bizonyitom, mással nem, s azon emberséges emberekkel, kik velem voltak, senkit Saaros vármegeyi főembereknél és Kassárul az város notáriussa Armpruszter Mihály és az Szepsy harminczados Schirlacher uramnál az Terminusra Gönczigh menvén, nem láttam; visszajövet Kassán Székely Andrásnál nem láttam közölök; és ha valaki ennél külömbet tud valósággal mondani, nyuzassatok megh, Vajha ti nekem hinnétek, tudnék én néktek is szolgálni. Sokszor engem sokan . . . szóllottak, de semmit bizonyítani nem tudtok, ime most küldök ugyan azon dologban egy csomó levelet, postamester urnak szebadságot adtam fölnyissa, ha gyanakodik, Istenért kérem nagyságodat vesse megh őket, és lássa ha csak praetextus volt-e az utam. Bécsben az szüret alatt föl nem mehetek, mert sok pénzemben áll, de azután örömmel elmegyek, merem ártatlanságomat mutatnom. Azonban maradok Nagyságodnak megismert köteles szolgálja

Sopronban 5. novembris

estve hat órákor 1667.

*Wyttniedy István.*

Conscia mens recti famae mendicia ridet.

Innocentia ubique tuta.

Czimezve: Tekintetes és Nagyságos Zichy Uyffalvy Zichy István igen nagy ió akaró Uramnak ő Nagyságának, adassék. Posenban, vagy az hol leszen. Cito cito citissime.

## XXI.

Kegyelmes Uram!

Én ennek az Labyrinthushoz hasonló dolognak ez ideig sem tudhatok kimenekednem ezer tekervényebül. Az meddig Markus Piótól az Generál Commissarius nem informáltatott, addig tiz odamenetelemre is nem volt egyéb válaszom, hanem várjam el azon informatiót, s az meglévén, nem leszen tovább tartóztatásom.

Azon informatiónak sok sürgetéssel valami nehezen ennek előtte negyed nappal szerit tevén, s megadván edgyütt Moracz Urammal az Generál Commissariusnak reméllettem, hogy tovább való vontatás nélkül jó válaszszal bocsátana.

Azonban talált megént az tétovázó ember okot, az melyen tovább vessen, azt állitván ujonnan, hogy jóllehet Markus Pio az maga részéről informálta, mindazonáltal azon regimentnek az előbbeni Obestere is az ki immár megholt, vett föl bizonyos summa pénzt az Nagyságod mellett való Német Gyalogság fizetésére, azért azt is ratificálni kell elsőben s azután ha mivel eö Felsége Nagyságodnak adós leszen, requirálván az aulica camerát contentállyák Nagyságodat.

Én nem hattam semmit hátra Porczia Herczegnél való folyamodásomban is azon dologh előb mozdítására, de ottan sem lehetett sok sürgetésemre is kéttzernél többször accessusom, azért talán hogy egészségtelenkedik. Volt akkor is válaszom az mint volt, ugy látom hogy Corvus Corvo non effodit oculos.

Itt Annástól Caipháshoz s onnét Pilátushoz igazgatnak. Az mely infinitus processus levén soká volna

énnekem annak bizonytalan kimenetelére itten várakoznom, hanem minthogy ma attam egy Memoriálét ugyanazon Commissarius javallásából az Kamarára, még onnét talis qualis válaszom lészen (noha abban is bele telik egy hét) megvárnám, azután elsietek Nagyságod után, adgya Isten jó egészségben találjam Nagyságodat. Datum Viennae die 21 Jan. 1669.

Nagyságodnak mint kegyelmes uramnak

alázatos legkisebbik szolgája

*Gyöngyössy István.*

Czimezve: Mlgos Magyar országi Palatinus kegyelmes Urnak eö nagyságának alázattal, az hol eö Nagysága lészen. Cito. Citissimo.

## XXII.

Méltóságos Gróff Ur, Kedves Ur Apám!

Noha ennek előtte is ednehány nappal irtam kegyelmednek, de kéntelenittetem újlag kegyelmed méltóságát terhelnem, halván az eö Felsége Armádájának Magyar országban való kegyetlenkedését, és noha némely magyaroknak alkalmatlan cselekedeteket nem mint javallattam volna, sőt én is ártatlanoknak nem mondhatom, de méltán kérdésben tehetem mi az oka, hogy ezen dolognak kezdői, forgatói s fejei a pápista Atyafiak közül valók voltak, s mégis az mint hallatik azoknak semmi bántódásuk, hanem az mi vallásunkon valók, és Lutheranus Atyafiak üldöztetnek, károsittatnak, kergettetnek, holott azok közül ha kik vétettek is, emezeknek csak asseclái voltak, sok hamis hitekkal s álnok mesterségekkel vöt-

ték reá. Könnyü édes Apám Uram az községet fellázasztani, s veszedelemben hozni, de tanácsosabb dolog eö Felségének azokat az mütusokat placitis mediis lecsendesíteni. Egyébaránt is az dolgok az eddig való folyásokban menvén elő, kilátszik az feltett czél csak az, hogy a mi vallásunkbeli és Lutheranus Atyafiaknak egészen való extirpálásukra tendálljanak, Ecclesiainkat végképpen igyekeztvén kifordítani, melyet tudom Isten is nem enged, egyébaránt is eö Felsége azzal sok keresztény országbelieket megbánt. Ugyan azért szeretettel kérem édes Apám Uram ezen tüzet ügyekezze megoldani, ne harapozzék tovább, tudván azt, gyakorta nagy tüzet kicsiny viz is megh szokott oltani, aligis gondolhattam volna hogy az eö Felsége széles e világra kiterjedt kegyességének hire ily keményen engedjen az dolgokhoz nyulni, holott az vétkesek az nem vétkeseknek oppressiójok nélkül is megbüntettethettek volna s büntetethnének most is. Hallatik az is, bizonyosan az eö Felsége hivei közül sokan az én birodalmamra is fenyegetőznek, kérem parancsoltasson eö Felségénél, afféle nélkül legyenek el, egyébiránt én eö Felségének véteni nem kívánok; de ha kik birodalmambel eket háborgatni akarják, kéntelen oltalmakra köteles lévén, hatalmas császárom parancsolatya is azt tartván, omnibus viis et modis oltalmaznom kell.

Nyavalyás Bocskay Istvánné Asszonyom is megfosztatván mindenétől, mint vitetett Szatmárba, most is arrestomban lévén, nyilván lehet kegyelmednél, ki mellett is feleségem sok reménkedésére nézve istálok kegyelmed által eö Felsége előtt, méltóztassék kegyelmesen elbocsájtása felől parancsolni, például vevén magának eö Felsége az idegen nemzet is mely igen praecaveála

a kifutott Vajdának feleségéhez nyulatni s másképpen is az Dámákkal mint szoktak az keresztény világban cselekedni, kegyelmed nálamnál jobban tudja. Én is arestáltathattam volna Zolyomi Feleségét, de Aszony ember Rabot tartatnom illendőnek nem ítélttem. Ajánlván ezzel Isten gondviselése alá kegyelmedet maradok

Datae Radnothini 22 Junii A. 1670.

Kegyelmed köteles szolgáló fia

*Apafi Mihály.*

Czim: Méltóságos Gróff Rottál János kedves Uramnak Apámnak eö Kegyelmének.

### XXIII.

Kegyelmes Uram!

Isten Nagyságodat minden dolgaiban boldogitsa, szivből kívánom. Nagyságod idvezült édes Atyám Uramhoz, s hozzám is alázatos szolgálcskájához mutatott nagy jó akaratja bátorit arra, hogy mind anyi országos gondjai között is merjem busítani Nagyságodat, kirül alázatossan követem is Nagyságodat, mint kegyelmes Uramat. Talán már is constál Nagyságodnak kegyelmes Uram, szerelmes idvezült Atyám Uram eö Nagysága oly dispositiója, melyet ultimarie való testamentaria dispositiójával is confirmált, hogy minket árva gyermekit hadna az méltóságos Erdélyi Fejedelem nekem jó kegyelmes Uram protectiója alá, értvén azért szerelmes Atyám Uramnak eö Nagyságának szomorú halálát, magamat ahoz akarván alkalmaztatni, jöttem bé ez országban. Minthogy azért kegyelmes Uram az Erdélyi Fejedelem



méltóztatott dolgaim felül eö Felségét megtanálni, Nagyságodat mint kegyelmes uramat alázatosan kérem, tekintvén az élő Istenre és keserves árvaságra jutott igyemet ezen dologban eö Felsége az mi kegyelmes koronás királyunk előtt méltóztassék dolgaink jó segítője lenni. Isten Nagyságodat meg álgya, s én is azt az időt érvén mint kegyelmes Uramnak alázatosan igyekezem meghszolgálni ebbeli Grátiáját Nagyságodnak, az Ur Isten tartsa megh Nagyságodat sok árvák szerencséjére számos ész تندó kigh szivből kívánom. In Castro Ebesfalva 10 Januarii 1671.

(U. I.) Nagyságodnak alázatosan instálnék méltóztatnak én nevemmel igen alázatos supplicatiót az én kegyelmes Uramnak eö Felségének iratni, s be is adni ha szükségesnek itéli, mivel itt. meg nem irathatom, nem tanálván oly embert, ki az eö Felsége igen méltóságos udvarának az iránt való szokásait tudhatta volna, mely eziránt való kegyelmességét is Nagyságodnak alázatosan meg szolgálom.

Nagyságod  
alázatos szolgácskája  
*Theökeöli Imre.*

Csimezve Mlgos Groff Rottál János Uramnak (tit) ighen jó kegyelmes Uramnak és Nagyságának adassék.

#### XXIV.

Murány vár kapitulatiója. 1670.

Resolutiones ad puncta proposita per Excellentissimam Comitissam Annam Mariam Zécsi Excellentissimi quondam Domini Comitis Francisci Vesselény, Regni

Hungariae Palatini, Relictam Viduam, Serenissimi Principis ac Domini Domini Caroli Ducis Lotharingiae in Calabria, Barr, et Geldna, Marchionis in Pont a Mousson, et Momeni, Vaudemontii, Plankenburgii, in Sarwerden, Salm et Zusphaniae Comitis, Sacratissimae Caesar. Maiestatis Generalis Equestris et Colonelli circa Receptionem, Praesidii Suae Mattis in Arcem Murán Anno 1670. die 10 Mensis Augusti, sub Arce Murán, factae.

Ad 1. Quoad Personam suam Domina Palatinissa omnino securissima redditur in optima forma, quod ipsa sicuti bactenues ita et inposterum quoque libera permanebit; Quantum ad alios, in eodem Puncto expressa et nominatis, illi omnes penes Dominam Palatinissam maneant, in illis terminis, in quibus ab Excellentissimo Domino Generali Sporkio sunt relictī, imo omnes Domini Generales coram Sua Majestate Caesarea supplicare non intermittent, negotium autem presens maxime promovebit susceptio Praesidii Suae maiestatis Caesareae; Bona etiam omnia mobilia et immobilia, in illo statu, in quo nunc sunt, permanebunt.

Ad 2. Punctum, Ad reliquas Arces Dominae Palatinissae omnino non imponetur Praesidium suae Maiestatis.

Ad 3. Praesidium in tanta quantitate impenetur, quae solum desiderabitur pro Conservatione loci, quid tamen omnino fiet sine Praejudicio Dominae Palatinissae, et incolarum damno, imo officiales omnes debitum omnino respectum habebunt erga Dominam Palatinissam; militaria autem manebunt penes officiales Suae Maiestatis Caesareae sicuti ubique in Praesidiis moris est.

Ad 4. Pro Commendante Muraniensi, Officialis accomodus ponetur, qui semper debitum affectum erga

Dominam Palatinissam observabit, nec se ad res Oeconomicas et alia, id genus immiscebit, sed juxta severam suam Instructionem tractabit solum ea, quae erunt militaria, ingressum et egressum, omnino iiberum et securum permittet familias.

Ad 5. Tota dispositio Quarteriorum relinquitur Dominae Palatinissae.

Ad 6. Omnes officiales Dominae Palatinissae in rebus Oeconomicis permanere poterunt; militaria tamen manebunt penes Officiales suae Majestatis, reliqua vero in eodem Puncto contenta, nimirum hortorum, pratorum, etc. occupationes manebunt in antiquo statu, nec ulli injuria vel minima aut damnum inferetur.

Ad 7. Siquidem apertio et clausio Portarum arcis spectet ad res militares, in cujus custodia Arx erit, in manibus eiusdem Portae quoque manere debebunt; tamen Domini Officiales haec sine ullo prejudicio Dominae Palatinissae tractabunt.

Ad 8. In praesentia Dominae Palatinissae, Claves Arcis a Commendante Germanica omnino ad Dominam Palatinissam deportabuntur, ita tamen, ut Domina Palatinissa easdem Claves semper iterum Officiali suae Majestatis tradere debebit; Item parolla quoque a Domina Palatinissa accipietur; in absentia vero Dominae Palatinissae Claves Arcis Commendans suae Majestatis tenebit, et parollam ipse dabit. Portarum custodia aliis drabantibus vel praesidibus non permittitur, cum Sua Majestas Caesarea Portas quoque Cassovienses, nec suis stipendiariis custodire permiserit.

Ad 9. Racione educilli et Macelli severe demandabitur et aliis officialibus, ut omnino sese a similibus abstineant.

Ad 10. Donec Domina Palatinissa aliam Resolutionem a Sua Majestate Caesarea habuerit, Tormenta et munitiones maneant in moderno statu.

Ad 11. Quoad stipendium suae Majestatis Caesareae Praesidii menstruum, omnino Sua Majestas curabit, ut milites singulis mensibus exolvantur. Quoad Drabantos cum jam custodia Arcis penes milites Caesareanos sit posita, illi non erunt amplius necessarii, familiam vero sicuti bactenus inposterum quoque intertenere poterit Domina Palatinissa.

Ad 12. Vigorae plenipotentiae a sua Majestate Caesarea attributae datur sufficiens assecuratio super puncta jam praemissa et annotata Dominae Palatinissae. Actum sub Muran die decima Mensis Augusti. Anno Domini Millesimo sexcentesimo septvagesimo (1670).

p. h. *Carolus princeps Lotharingiae.*

p. h. *C. Anna Maria Szechi.*

## XXV.

Édes Méltóságos Gróf Uram!

Tudom hogy unalomra jutott kegyelmed méltóságba előtt az én sok rendbeli írásom, de mit tehetek róla, kegyelmed méltóságába kel foliamodnom, az ki mindenkor nagy patronus uram volt kegyelmed, s tudja mind vétkes mind vétketlen dolgomat. Könyörgök azért kegyelmednél indittassék köniörületességre szive rajtam jelen mind emberi reménységtől meghfosztatott álapotom ne téesssem arra az keserves rabsághra, az kit hallok lelkiem kárhozatjával, és ő Felséghe kegyes kegyelmed méltóságba által tett Assecuratioja ellen, az

kire én nagi késséghe! és nagi örömemmel hattam magamat, elhivén hogy kimondot szent szava megh másolhatatlan, és ez alól az giötrelmes galibám allól felszabadulok, koniörgök mégis Kegyelmednek Istenért, jó szerencsécéért lelkének öröké való üdvösegeiért, hoszu életeiért tegien jót vélem, agion tanácot, mit miveljek és neminemü módon kegyelmed graciáia után tudhasam megh mikép vagion és leszen dolgom, lelkem kárhozatia alat kötöm magamat, soha világosságra nem kelhet ne jöjön eczersmind ez az nagi szerencsétlenség reám, az ki lelkem kárhozatja nélkül nem lészen, az hirül estek dolgokról szóval üzentem az mi két jámbor szolgálám G. István által. Ajánlván ezek után Istennek gongia viselése alá Kegyelmedet, s magamot Graciajában. Bécsben 26 j. 671.

A herczegnél is Lobkovicz ur előtt is tudom sokat használ, Kegyelmed közbenjárása.

Árva szolgálója

*Anna Maria Szechi.*

## XXVI.

Méltóságos Gróf Uram !

Szinte elfeledkezék kegyelmed Árva szolgálójáról, s nem oli reménseget niuitot kegyelmed méltósága az ide való jüvetelemben, az mint dolgom vagion, mindedigh senki semiről megh nem kérdet, az felölem való rosز penigh szüntelenül folinak, biztam s bizom mindazonáltal az eő Felséghe kegyelmed méltósága által tött assekuratióban, az lotharingos herczeg parolaiában, hogy mindeniket respectusban veszi ő Felséghe, kiválképen az Istent s az én niomorult el eset beteges öreghségemet; noha mind ez

egész dolgokat mind egié (egygyé) akarják teni, nem tevén semiben ts választást, ki miben volt vétkes és tudós mind egiaránt tesznek ítéletet.

Isten irgalmasságára kényszeritem kegyelmed méltóságát, emlékezzék sokszori aiánlott jó assecuratiórol és segítse dolgaimat. Valahová küldök, csak az válasz, kegyelmed segíthet jobban, a minthogi kegyelmed tugia, igen kevés az vagi semi vetkem az utolsó dolgokban, az kit Nagi Ferencz is ha igaz lélekkel bir, bizonysággh lehet; bizoni nem esik jól az itt való dolgom, étellel is olyakal kell élnem, ha egiéb nyavaliám nem volna is, elveszek, ha meg nem köniörül kegyelmed raitam, s az szakácsomat valami módal mellém nem adathatia; tekenös békát főznek, s oly étkeket, valahányszor az étekben szúrok, anni féle nem tudom micsoda akad az vilámra. Kérem kegyelmedet jó szerencséicért, cselekegjék minden Irgalmasságot velem, hogy az Isten megh áldgia kegyelmedet érettek; szivem szakadva várom kegyelmedet, mert maid ki viszi lelkemet, a mint ez előtt is irtam kegyelmednek. Vagy apáczák közé tesznek, vagy öröké való rabsághra, édes Gróf Uram, az Isten mi nem ugy itél mint az ember s az Isten minden hatalmasságokkal bir. Az Isten is ugi cselekszik irgalmasságot mindenekkel, ha mások is oliant követnek; ne hagian kegyelmed édes Gróf uram, hagi az Isten is el ne hagia kegyelmedet.

béci rabságomban 25. Juny 1671.

Kegyelmed arva szolgálója

*Anna Maria Széchi.*

Boritéka hiányozván czimzés nélkül  
de Rottalhoz vala intézve.

## XXVII.

Pongrácz György Samandriai püspök követsége VII. Sándor Pápánál. 1665.

Genuina Relatio certorum Negotiorum per me Georgium Pongrácz El. Eppum Samandriensem etc. coram sua Sanctitate Alexandro Papa VII. habita apud Eum dem audientia humillime propositorum.

Posteaquam obtenta ab Illustrissimo Dno, Dno condám Archiepiscopo strigoniensi georgio Lippay licentia, consentiente etiam super eo venerabili Capitulo Strigoniensi Romam versus die 14. Septembris anno 1665. Posonio movissem, ac in ipsam Urbem per Dei gratiam die 3. novembris feliciter pervenissem, Confirmationem Episcopatus ex elementissima suae Majestatis Gratia mihi collati sollicitandam proposui. Quia tamen adhuc antea etiam intellexeram difficillime posse aliquem impetrare Confirmationem pro Episcopatu in Partibus existente talium episcopatum collationem sede apostolica non sine praejudicio Suae Majestatis praetendente, ideo pro communi etiam Bono necessarium esse indicavi, ut antequam de confirmatione mei Episcopatus in particulari mentionem faciam, prius quid de iisdem sentiendum in communi, apud sedem Apostolicam intelligam, simulque si modus fuerit hanc quaestionem sat difficilem (iuxta etiam verbalem ab Illustrissimo pie defuncto mihi datam Instructionem) aut facilem, aut plane diluem.

Quare impetrata a sua sanctitate audientia, pro die 15 Novembris, advenienteque eodem audientiae termino in aula comparui et vocatus in praesentiam suae Sanctitatis factisque coram Eo solitis reverentiis, ac exosculatis de more eiusdem pedibus, post humillimam salu-

tationem et longae vitae ac felicitis gubernii appreciationem precumque simul ac servitorum demissam oblationem coepi exponere negotium in hunc modum et dixi:

Me non dubitare quin apprime constaret suae sanctitati inclytum Hungariae Clerum inter quatuor eiusdem Regni status primarium locum auctoritatemque Loco convenientem semper hactenus habuisse, eique habita Ecclesiasticas immunitates rigore servasse ac defendisse, et contra quasvis orthodoxae Fidei aut Regno nocivas adversariorum et vel maxime Haereticorum molitiones audacter sese opposuisse. Quia vero iam occupatis per Turcam plurimorum Episcoporum Residentiis, ad easdem pertinentibus, amplissimis bonis et per injuriam temporum imminutis Capitulorum fere omnium redditibus, ipsa quoque (ajebam) Auctoritas cleri sensim sensim, imo in dies palpabiliter non sine gravissimo Religionis Catholicae dispendio minui videretur. Ideoque pro remediando hocce malo ne forte (quod divina bonitas clementissime avertere dignetur) labefactate et imminuta auctoritate cleri Hungarici et e converso in immensum crescente Haereticorum potentia ipsa Fides Catholica summum et irremediabile imo extremum poteretur detrimentum, nomine pie defuncti Praelati mei ac (ut ipse commiserit inclyti Hungariae Cleri) duo a Sua Sanctitate humillime postulavi.

Primo: Ne sua sanctitas Episcopatum confirmationem a sua Majestate (iuxta antiquum et adhuc olim Sanctissimis Hungariae Regibus eorundemque successoribus a sede Apostolica liberalissime concessam et usque ad haec Tempora observari solitam jurisdictionem) Personis idoneis ac de Ecclesia Dei bene meritis collatorum velit denegare, neque ulterius similium Episcopatum



collationem praetendere cum alias, etiam vel ipsemet ego non levibus innixus fundamentis, nec inanibus fultus legibus, sed firmis conciliorum inhaerens statutis, Summorum Pontificum Bullis ac solidis quoque rationibus facillime jam probare possim quod nominatio omnium Episcopatum sub Corona Regni Hungariae existentium tam eorum qui Decennarium primae foundationis numerum superant suisque adhuc proventus habent quam aliorum in Partibus habitorum non ad alium quempiam, quam ad Regem Hungariae pertineat.

Ac in primis probavi hoc ipsum ex Bulla Sylvestri Papae ad S. Stephanum Regem Hungariae sub Dato 6. Calend. transmissa, quae de verbo ad verbum sic habet : Et quia Nobilitas Tua Apostolorum gloriam aemulando, Apostolicum munus Christum praedicando, eiusque fidem propagando gerere non esset dedignata, nostrasque et Sacerdotii vices supplere studiit, atque apostolorum principem prae caeteris singulariter honorare ; idcirco et nos singulari insuper Privilegio Excellentiam Tuam, Tuorumque meritorum intuitu, Haeredes et Successores Tuos legitimos, qui (sicut dictum est) electi atque a Sede Apostolica approbati fuerint, nunc et perpetuis futuris temporibus condecorare cupientes, ut postquam Tu et Illi Corona, quam mittimus rite iuxta formulam Legatis Tuis traditam coronatus vel coronati extiteritis, Crucem ante se Apostolatus Insigne gestari facere possis et valeas, atque illi possint, valeantque. Et secundum quod Divina Gratia Te et illos docuerit, Ecclesias Regni praesentes et futuras nostra ac successorum Vice disponere atque ordinare Apostolica auctoritate similiter concessimus. Ex cujus Bullae paragrapho «Ecclesias praesentes et futuras» manifeste apparere demonstravi

Assertionis meae veritatem, quod nimirum omnium sub Corona Hungariae episcopatum Collatio et Nominatio ad Regem ejusdem Regni pertineat.

Secundo: Ad hanc veritatem uberius declarandam relegavi me ad Concilium Constantiense et in eodem expressum Contractum summi Pontificis, tunc temporis existentis cum Rege Sigismundo uti videre est uberius in Tripart. P. I. Art. 11.

Tertio: Allegavi praescriptionem seu continuum usum (quem alias vim legis habere dixi) a tot jam praeterleptis annis consequenter observatum, qui quod revera licitus et bonus usus fuerit, non vero abusus ex eo probavi manifeste: quod similem usum Sedes Apostolica non impedierit, quin uno ratum gratumque habuerit, cum ad nominationem Regiam non nullos Episcopos partim extra Decennarium primae Foundationis numerum existentes, partim in Partibus habitos uti Quinque Ecclesiensem, Vacziensem, Chanadiensem, Varadiensem imo et Bosznensem, Sirmiensem, Tinniniensem et alios liberalissime confirmaverit. Hinc intuli quod si Sedes Apostolica in Confirmatione horum Episcopatum non obstante nominatione Regia nihil omnino contra leges peccavit, quin potius Nominationem Regiam ultro acceptavit, quomodo in posterum peccabit, si ad similem nominationem et reliquos omnes his similes sub Corona existentes confirmaverit!

Quarto: Praedixi, quod si Sedes Apostolica et Summus Pontifex praedeclaratam praetensionem suam in certas Ecclesias Hungariae depusuerit hactenusque nominari solitos a Rege hungariae Episcopos confirmaverit, sciat se Cath. Religionis in Hungaria Bonam summe et inexplicabiliter acturum, sin minus, noverit e converso eidem

Religioni Catholicae in dicto Regno se notabile damnum illaturum et intra breve tempus ipsum Regnum Apostolicum in nidum et sentinam Haereticorum transmutandum. Nam quis non advertat quantum detrimenti pateretur Clerus et perconsequens Religio Catholica in Hungaria, si Jus Regium in Collationibus Episcopatum a Regibus eiusdem Regni usque ad haec tempora observatum, autoritateque Sedis Apostolicae confirmatum eadem Sedes Apostolica ex parte sibi usurparet? Per talem namque usurpationem Juris ipse Clerus in Comitibus Regni multis votis privaretur, consequenterque ab Haereticis superaretur, despiceretur ac vilipendeneretur, nullamque authoritatem ultra haberet quin potius voluntati et dispositioni Haereticorum in ipsis Comitibus Regni subesse ac subjacere cogeretur.

Quinto: Ubi autem advertissem Sedem Apostolicam (ad evertendum minirum Fundamentum superius allatum et conservandum in sua Authoritate clerum) eo inclinare, quod (in illo casu in quo ius Regis Hungariae quoad nominationem Episcoporum ad se devolveretur) nemini alteri quam indigenis eiusdem regni vellet conferre dictos Episcopatus, hanc modificationem frustraneam esse ostendiostalesque Episcopos etiamsi Hungari forent, legibus Regni sic dictantibus ab alio quopiam et non a Rege Hungariae nominatos votum in Regno nullatenus dare posse asserui.

Sexto: Pro Coronide dictorum subintuli, quod si Sede Apostolica ratione Juris praetensi in saepius dictos Episcopatus Intentionem suam consequi non valente eosdem a Rege Hungariae collatos confirmare recusaverit, hinc certe sequetur quod ruinatis totaliter similium Episcopatum Bonis (ut supra clarius dictum est) solo-

que titulo remanente vix aliquis e Nobilibus aut viris doctioribus animum applicabit ad sollicitandum quempiam titulum Episcopalem si nec vitulum (ut dici solet) Titulo obtento consequi, nec confirmationem a Sede Apostolica ad dictum Titulum se adipisci posse animadvertet, sicque fieret ut ecclesiasticae hae dignitates personis minus aptis minus que idoneis cum modica aut nulla utilitate Cleri et Religionis conferri deberent.

Quare ad evitandas similes in convenientias et angendum bonum publicum Ecclesiae suam Sanctitatem humillime tam oretenus quam per specialem libellum supplicem rogavi, quatenus ex rationibus prae specificatis pro consolatione etiam ruinati Cleri Hungariae aliquid certi et in favorem eiusdem decerneret ac deliberaret.

Qua postulatione coram Sua Sanctitate sic exposita illico Sua Sanctitas gratiose se se resolvit, ac inprimis bene se meminisse huius Controversiae, respondit favorabilemque se exhibere velle in complanatione illius compromisit, demum (ex eo quia et ipse cuperet semel tandem quaestionem hanc sopitam) demandavit, quatenus rationes et fundamenta sique videlicet haberem pro demonstratione Juris praetensi inservientia scriptotenus Domino Manfrony Secretario Congregationis de propaganda fide traderem prouti et tradidi: quo facto ipsa sua Sanctitas ad revisionem negotii certas etiam personas tam ex Collegio Cardinalium quam e numero Praelatorum, signanter vero Dominum Cardinalem Rospigliosum, Dominum Cardinalem Curradum seu Datarium, et Cardinalem Albitium, nec non Dominum Fannyany, Dominum Mampfrony destinavit. Quid autem post meum Roma discessum in hac parte actum sit ignoro, spero tamen quod si ulterius quoque sua Sacratissima Cesarea Regia-

que Majestas hoc ipsum negotium urgere, Jusque et auctoritatem suam tueri voluerit, proculdubio absque omni difficultate non autem sine magno Religionis incremento et perpetua sui nominis memoria ad finem aptatum deducere valebit. Et haec quoad primum postulatam.

Secundum item postulatam erat. Quod nomine et in persona venerabilis Capituli Strigoniensis humillima mente qua potui insinuavi, exponendo, qualiter Capitula Regni Hungariae dum in primo flore fuissent, proventusque suos ordinarios habissent, plerosque viros doctissimos et magnorum virorum filiis locum in Stallo et vocem in Capitulo postulasse, ob quorum doctrinam et prosapiam ipsa Capitula quoque summa auctoritate apud regnicolas viguisse . . . Jam vero qualiter vel ipsum Capitulum quondam florentissimum Ecclesiae Metropolitanae Strigoniense (praeter ea, quae in transmigratione sua ex Residentia Strigoniensi in Civitatem Tyrnaviensem) amiserat, iam novissime hoc disturbiorum tempore depauperatum, et fere omnibus bonis ac redditibus privatum existat, syncere aperui, nam et cuius proventibus antea 26 Capitulares personae, ac inter hos ordinarie 6, aut 7 Episcopi, 9 vel 10 Abbates, praeterea Praepositi, Archidiaconi et reliqui Canonici honestissime se sustentare poterant, nunc ad iustar simplicissimorum Capellanorum eosdem vix vivere posse (ex solis obventionibus Capituli) ostendi. Unde nisi aliter dicto Capitulo provisum fuerit dixi, hoc eveniet, quod nemo amplius e nobilioribus aut viris doctioribus ipsum ingredi, in eoque onera satis gravia sine fructu sufferre desiderabit, sicque et auctoritatem et potestatem et omnem praerogativam Capituli idoneis personis privati, facillime perituram probavi.

Quod ne contingat, nomine ipsius Metropolitanæ Capituli medium et remedium subministravi, nec aliud in hac parte posse inveniri asserui, quam ut Sacra Cæsarea Regiaque Majestas tanquam supremum Ius patronatus habens, super Ecclesias Hungariæ humillime per Capitulum requiratur, Eidemque status hic dicti Capituli calamitosissimus Religionique catholici praeiudiciosissimus proponatur, ac servitia et fidelitas erga suam Majestatem ab eodem semper hactenus exhibita et tam Sibi, quam etiam successoribus in posterum quoque exhibenda demisse declarentur, ac simul aliquod Beneficium Abbatiale vacans, ad certum annorum spatium possidendum impetretur. Ut autem eo fructuosior sit hic labor, et negotium feliciter succedat, Suam Sanctitatem supplicabam, quatenus ex innata sua Clementia et zelo in promovendo Ecclesiarum Bono, Nuntio sedis Apostolicæ ad Majestatem Cæsaream per Literas committere dignata fuisset, ut dictus Dominus Nuntius idem cum Capitulo sentiens, ab eodemque requisitus, apud Suam Majestatem Cæsaream et Regiam in praespecificato negotio collaborare ne gravaretur. Quod itidem se omnino facturam sua sanctitas est pollicita.

Postremo: quantum attinet ad negotium Comitæ Petri Zriny, Croatiae Bani, suae sanctitati itidem propositum, res taliter accidit. Adhuc Sopronii adiunxeram me dicto Domino Comiti, in eiusque comitiva usque in Bucari Arcem maritimam eiusdem sum profectus. Interim quadam vice caeperat ipse idem Dominus Comes per modum discursus aperire angustias pectoris sui, qualiter videlicet angustietur, et quam vehementer affligatur ex eo: quod praeter certum stipendiariorum Militum numerum pro Custodia praesidiorum Croaticorum ordinatorum ex-

tent adhuc quam plurimi alias viri militares bellicosi, armis hostique fugando asveti, et non aliunde antea quam alii quidem ex gratia et benevolentia comitum, alii autem et longe plures ex solis excursionibus et inimicorum praedis serret sustentantes, quos iuvare eisque omni ope, subsidio et auxilio destitutis ipse etiam satis superque oneratus opitulari nequiret. Unde inferebat se vehementer metuere, ne (si aliquando eisdem non succurratur) ipsi longae patientiae pertesi, autequam fame pereant, prius, aut contra expressum suae Majestatis Mandatum et pacta pacis initae excursiones occultas in Turcas facere, aut contra jus gentium quosvis obvios spoliare et depraedari, aut quod maius est, absolute ad Turcas transfugere (prouti horum omnium exempla iam fuit videre in Croatia) extrema necessitate adacti cogantur. Adeoque ad avertendum tantum malum, dicebat Dominus Comes se habuisse aliquoties animum apud suam Majestatem exiguum aliquod stipendium et provisionem pro talibus sollicitandi, nempe quatenus eosdem per hocce medium a dicto transfugio ab excursionibus, a latrociniis, et aliis idgenus exorbitantiis prohibere valeret. Verum se ab intentione hac destitisse aiebat, ex eo, quod consideratis praeterito dissurbiorum tempore per suam Majestatem in milites factis, ac aliis quoque in extructionem novi Fortalitii, vulgo Leopoldopolis nuncupati, jam erogatis, et imposte-  
rum erogandis non exiguis expensis, suam Maiestatem talibus molestrare non auderet. Quare insinuabat mihi forsitan non malum, nec abs re foret, si Sua Sanctitas uti zelosus, et boni publici amans Monarcha, alias cum sua Majestate confoederatus, aliunde etiam Domui Zrinianae non parum addictus existat, super hoc negotio

requireretur, ac eidem talium omni ope destitutorum Militum calamitas et miseria proponeretur, simulque a longe insinuairetur, quatenus sua sanctitas ad avertendos ab immani hoc scelere nonnullorum desperatorum militum animos, nec non eosdem a Praedis et latrociniiis, ab excursionibus et vellitationibus prohibendos aliquod pecuniarium subsidium ad unum vel duos duntaxat annos, usquedum videlicet Aratris et ligonibus asveti, non iam armis, sed labore manuum suarum sibi victum quaerere discerent, dignaretur ordinare. Quod negotium cum scitu quidem suae Majestatis fieri debere dominus Comes subnectebat, interim consultuis quasi videbatur, et magis congruens, prius expiscandum esse in hae parte Suae Majestatis animum, et explorandam intentionem, demum ea cognita, proponendum esse negotium Suae Majestati, petendusque super eo (si votis assensum praeberet summus Pontifex) a Sua Majestate gratiosissimus consensus.

His per disursum sic prolatis Dominus Comes bonam se nactum accesionem ratus, eunti mihi Romam affectuose commisit praescripti negotii curam simulque rogavit, si aliquid in praespecificato negotio me effecturum sperarem apud Suam Sanctitatem in id cordialiter incumberem in eoque laborarem. Ego igitur secundare volens sanctam intentionem saepuis dicti Domini Comitis, in praesentia Suae Sanctitatis constitutus, boni communis promorendi gratia inter reliqua iam superius declarata Negotia hoc quoque in medium attuli, et dixi: Sacram Caesaream Regiamque Majestatem Leopoldum, Regem Hungariae post inexpectatum, eumque toti nationi Ungaricae, imo universae christianitati merito deplorandum, magni quondam Herois, Nicolai videlicet Comitis a Zrin casum, in locum eiusdem Fratrem ger-



manum Comitem Petrum similiter a Zrin substituere, eumque Banum, nominare, ac eius gubernio Curam regnorum Dalmatiae, Croatiae et Slavoniae benigne committere dignatam fuisse, ideoque dictum Dominum Comitem Petrum non immemorem obligationis suae, quin imo memorem acceptorum, sibi ac bonae memoriae Fratri Suo, consequenterque toti Domui Zrinianae a Sua Sanctitate amplissime collatorum honorum, favorum et gratiarum praetermittere noluisse, quin (si non ipsemet in persona, per me duntaxat,) se ipsum unicum reliquis suae curae commissis ad beatos pedes Suae Sanctitatis prostratus humillime non praesentasset. Ea qua par est subiectione demisse instando, quatenus tam se quam sibi traditos Croatiae et adjacentium Regnorum Incolas ab omni hactenus haeretica contagione liberos, ac Sanctae Matri Ecclesiae Suaeque Sanctitati fidelissimos benigno favore protegere, et eos, quos immanis barbarorum potentia in pernitiosum aeternum ac inevitabile Orbis Christiani detrimentum opprimere nititur, paterno oculo respicere, clementi gratia favore ac defendere non fuisset dedignata.

Subiunxi praetera Dominem Comitem indubitatam spem et fiduciam habere in iteratis iam vicibus experta. Suae Sanctitatis erga se benevolentia, ideo per me demisse supplicare, quatenus Sua Sanctitas pro communi bono, et gloriosissimi Sui nominis aeviterna memoria dignaretur humillime ipsius petitioni elementissime annuere, et ne miseri illi Milites, de quibus superius mentio facta est, sine stipendio, sine ulla provisione, hinc inde latitantes, aut fame mori, aut ex necessitate praedari vel vero in praeiudicium pacificationis Turcas invadere, aut plane ad illos, abnegata prorsus Christiana

fide transfugere cogantur, pro 200 Peditibus et totidem equitibus per unum aut duos duntaxat Annos, usque dum videlicet aliter sibi de sustentatione vitae provideant modicum aliquod salarium ordinare.

Superaddidi in super Dominum Comitem hac inopportuna forte postulatione aures suae Sanctitatis de facto non molestasse, nisi et ipse hoc praeterlapso disturbiorum tempore plurima damna perpressus fuisset. Nam ante hoc etiam advertens modicum se potuisse frequentissimis iisque insolentissimis Turcarum excussionibus cum Solo Suae Majestatis Milite, absque hoc pro custodiendis Praesidiis Croaticis ordinato, ac maiori ex parte a Sua dispositione independente resistere. Ideo propriis expensis et sumptibus Milites intertenere, et cum iis (iuxta etiam contenta literarum Donationalium super officio Banatus, a Sua Majestate eidem datarum) summa quaeque animosissime tentare et audere solebat. Verum nunc valde enervatus cum hoc idem continuare militesque suo aere iuvare nequiret, aliunde autem Suam Majestatem molestare non auderet, apud Suam Sanctitatem aliquod tentare sine praejudicio tamen Suae Majestatis voluit, prouti et fecit, non tamen effecit, effeciet nihilominus (sperat) si Gratosus Consensus Suae Majestatis accenderit.

His subtexui talem provisionem pro miseris illis militibus non tantum utilem, sed necessariam fore vel ex eo etiam, quod casu quo aliquis inimicus inopinatus contra Suam Majestatem insurgere, aut (prout communis erat fama) ipse etiam Turca vi et potentia mediante per Confinia Croatiae et Dalmatiae prorumpere, venetosque inimice adoriri intentaret, proculdubio eos in illo casu non modicum utilitatis Suae Majestati

totique Christianitati, et vel maxime partibus Italiae allaturos.

Et haec erat omnium negotiorum coram sua Sanctitate propositorum series, quam partim oretenus Suae Sanctitati declaravi, partim Scriptotenus in duplici charta per modum Memorialium confecta ulterius quoque rnmminanda porrexī.

---



# TARTALOM.

	Lap
A nádasd-ladányi levéltár ismertetése ... ..	3

## I. A régiebb osztály.

1. A ludányi birtokra vonatkozó oklevelek ... ..	5
2. Éleskő, Holics, Sassin, Ráróról szóló okiratok ... ..	6
3. Révay Péter és Pál oklevelei ... ..	7
4. Osztrosics Miklósné, született Révay Katalin Sidónia oklevelei	7
5. Tót-Próna, Teszér és Terlingre vonatkozók ... ..	8
6. Illavai okmányok ... ..	9
7. Liptó-ujvári csomag ... ..	9
8. Osztrosics- és Tökölyi-családok, Késmárk és Bodrogheresztúrra vonatkozó okiratai... ..	10
9. Osztrosics-család oklevelei... ..	11
10. Osztrosics Mátyás és neje illavai és munkácsi fogságáról szóló oklevelek... ..	12
11. Különfélék ... ..	13
12—19. Osztrosics-család diplomái, regesták sat. ... ..	14
21—26. Nádasdy Ferencz, Osztrosics Mátyás, Vesselényi Ferencz s egyéb főrendűek és püspökök levelezései ... ..	14
27. Az ágostai hitfelekezet ügyeiről szóló okiratok ... ..	14
28—33. Rottál János actái ... ..	14

## II. Az ujabbkori osztály.

Lap

1. Botka-családra vonatkozók ... ..	15
2. Nádasdy-család oklevelei ... ..	16
3—6. Nádasdy Tamás, Ferencz, Lipót, Boldizsár grófok okiratai... ..	17
7. Gr. Nádasdy Ferencz tábornok és horvátországi Bán oklevelei	17
8. Holleschaui urodalomra vonatkozók ... ..	17
9—10. Különfélék és Váth községről szólók... ..	17
11—16. Dáka Áláson, Csömöte, Bögöd, Podár birtokokra vonatkozók...	18
17. Nána, Dudar, Pere birtokokról szólók... ..	18
19. Kis Kovácsi birtok oklevelei... ..	18
20—24. Lepsényt Kis-Refait sat. illetők... ..	18
26—70. Gróf Nádasdy Ferencz Bán katonai s politikai oklevelei ... ..	19

## OKLEVELEK.

I. János mester Hódas földet Imre comesnek adományozza 1273 ...	23
II. Nádasdy Márk, Lőrincz fia Mogyorósd harmadát Nádasdy Domonkosnak 20 márkáért eladja 1293 ... ..	23
III. Choponi Nádasdy László, Mogyorósd harmadát Nádasdy Imre fiának, Imre és Domonkosnak zálogba adja 1293 ... ..	24
IV. Zsigmond király az illavaiakat régi jogaikban megerősíti 1490	25
V. Hunyadi János hasonló oklevele. 1454 ... ..	27
VI. Mátyás király Illavát sat. Magyar Balásznak adja. 1470 ... ..	28
VII. Magyar Balázs és Kinizsy Pál alapító levele szent misékre. 1489	29
VIII. Gróf Nádasdy Tamás kötvénye 1546 ... ..	31
IX. Barcsay Ákos fejedelem levele Bihar vármegyéhez... ..	32
X. Tökölyi Miklós levele Vesselényi Nádorhoz 1663 ... ..	34
XI. Bocskay István levele ugyanahoz 1663... ..	38
XII. Báthory Zsófia Rottál Jánoshoz 1664... ..	39
XIII. Lippay György Vesselényi Ferencz nádorhoz 1664 ... ..	40
XIV. Gróf Nádasdy Ferencz Rottál Jánoshoz 1664... ..	41
XV. Ugyanaz ugyanahoz 1664 ... ..	42
XVI. Apaffy Mihály levele Rottálhoz 1667 ... ..	43
XVII. Szelepcsényi György ugyanahoz 1667 ... ..	44
XVIII. Lessenyei Nagy Ferencz ugyanahoz 1667 ... ..	45

	Lap
XIX. Károlyi László ugyanahoz 1667 ... ..	47
XX. Vittnyédy István ugyanahoz 1667 ... ..	48
XXI. Gyöngyössi István Vesselényi nádorhoz 1669 ... ..	49
XXII. Apaffy Mihály Rottál Jánoshoz 1669... ..	50
XXIII. Tökölyi Imre ugyanahoz 1671 ... ..	52
XXIV. Murány vár capitulatiójának okmánya 1671... ..	53
XXV. Széchy Mária levele Rottál Jánoshoz 1671... ..	56
XXVI. Ugyanazé ugyanahoz 1671... ..	57
XXVII. Pongrácz György samandriai választott püspöknek Rottál János elé terjesztett jelentése római követségéről, midőn VII. Sándor Pápától a magyar király püspökök kinevezési jogát követelte, s Zrínyi Péter számára seregei fentartására segílyt kért. 1665	59









